

VV. VAN VELDES
REINHERTE
treurende
HOFSPEL.

Senec. *in Herc. Oetæo.*

Miserias properant suas
Audire miseri.

IN 's GRAVEN-HAGE:

Vyt de Druckerije van DIRCK MAIRE.

M. DC. XL.

AENDE HEER
JOHAN vanden BROECK
Commis vande Finantien van Holland ende VVestvriesland.

Mijn Heer,

N 't midden van uvven arbeid, daer inne gy ten dienste van ons lieve Vaderland, om de zenuvven des Oorlogs te helpen handhaven, ende voor 't gemeene beste te zorgen, deur 't vvel ende 't qualick spreecken, met een goed gemoed deurgaende, uvve zinnen afslooft; kom ick u ophouden met deeze mijne vveinig bladen: vvaerinne gy meer' yvers zult zien, als vernufts ende kunsts. Zijnde mijn eenig oogmerck gevveest, om my zelven ende andere te doen dencken, op de vveldaden, die (na dat onze voor-Ouderen het onlijdelick jock der Spanjaerden afgeschuddet hebben)

 God

God zo dickmael ende inzonderheid in 't jaer 1631. met het verbreecken van 's vijands macht ende vvegneemen van haere sloepen, door de teegenvverckingen van zijne Hoogheid, ons heeft bevveezen. 'T vvelck my gedacht heeft op geen beeter manier te konnen vverden vertoont, als in een Hofspel (dat andere, onduitsch spreeckende, een Tragœdie noemen) om dat door dusdanige afbeeldingen de gemoederen meer konnen vverden bevvogen. Ick beken gaerne, dat veel andere met een beeter pen dit vverck zouden hebben afgemaelt; maer die zijn best doet en is niet te vvijten, ende schoon iemand daer op zoude vvillen smalen; zo zal ick dencken, dat gelijck de Nijd niet en laet, met haere zvvarte tanden in te varen, dickvvils den beste luiden; der vvelcker getrouvve arbeid, voor 't Vaderland, gelijck als de uvve, met gemeene danckbaerheid behoort te vverden vergolden; ick lichtelick iet hebbe te verdragen. Een oud Griecksch Dichter, diens naem onbekent is, zeide

De Nijd is 't booste ding: maer hier in is zy goed,
Zy teert haer zelven af, gezicht en' hart en' bloed.

Ick vveet by my zelven, dat ick heb een oprechten yver ende dat deeze mijne oeffening (die ick van mijn tijd heb afgesneeden) voortkomt uit een goed hart. Men kan die klein ende gering achten; lasteren en kan men die niet met recht: en' alsmen dat deede, gelijck veel den goeden yver, zelfs van de geene, die in haer arbeid, billick zijn te prijzen, qualick vverd opgenoomen, zo zoude ick het verachten ende gebruicken neevens grooter luiden, die dickmael t'onrecht gelastert vverden, deeze spreucke van Menander een ander oud Griecksch Dichter

Hy

Hy die de laſtering zo lichtelick gelooft
Deugd zelver niet, of is maer kindſch en' ſlecht van hoofd.

De vertooners van mijn vverck zijn allegader vijandlick, als hebbende haer Tooneel tot ende ontrent Rozendael in 't leeger van Santa Cruz, die aldaer neergeſlagen vvas, ick heb (om den tijd vãde geſchiedeniſſe beeter te knoopen ende te binden) een Hoffelicke Brabandſche vrouvve, die ick REINHERTE *noeme, ende daer vã dit Spel de naem voert, gebracht uit Antvverpen tot Rozendael in 't leeger, dervvaerts van haere bekommeringen gedreeven; om de tijdingẽ van de vloot, (daer op haer man, die ick Vermander noem, een vande voornaemſte is) zoo veel naerder te zijn. Ick heb oock, om 't vverck meer luiſters te geeven de Aertshertoginne Iſabel verzelſchapt met VVaremond haeren Raed aldaer gebracht, ſchoon die daer niet gevveeſt en is: het vvelcke niet en is tegen de vvet der Rijmers ofte Dichters, devvijle men volgens de zelve gebeurelicke dingen, om te cieren, tuſſchen beiden mag mengen, als die niet ongerijms in zich en hebben, ende met het vverck overeenkoomen, zulks dat Horatius daer van zeit;*

Het ſtaet den Schilders vrij: 't ſtaet vrij hun die daer dichten,
Het werck van haren geeſt, nae luſt en zin, te richten.

De tvvee leſte Reijen beſtaen uit Bredanaers, die ick mede tot Rozendael brenge, gedreeven deur nieuſgierigheid ende hoope van aldaer te zullen hooren dat de zege aen de zijde zal vvezen van haren Erfheer; daer nae zy vvenſchen ende nae haere verloſſinge van het Spaenſche jock. De Nijd zal miſſchien zeggen, dat dit vverck te laet by komt, ende dat die geſchiedeniſſe nu niet verſch,

maer oud is, doch daer tegen valt te antvvoorden, dat hier deur de gebeuchenisse vande genooten vveldaden vverd vernieuvvt, ende alsmen van oudheid zoude vvillen zeggen, dat dan alle geschiedenissen die over honder ende duizend jaren zijn voorgevallen ende dagelicks in deezer vougen afgebeeldet vverden, vrij vvat te laet koomen; ende vvare te vvenschen, dat veele vande oude Neederlandsche geschiedenissen, die veel aenmerckens ende naedenckens vvaerdig zijn, den volcke somtijds leevendig vvierden vertoont om de gebeuchenisse te ververschen. Ick heb mijn vverck niemand beeter konnen toeeigenen als u; die niet alleen deeze kunst grondelick verstaet ende zelf een vvercker zijt van veele treffelicke ende aerdige gedichten, maer overlange getoont hebt my een vriend te zijn. Neemt dan deeze aen met die toegeneegentheid daer meede gy gevvoon zijt my te bejeegenen, als die my de eere hebt gedaen van u te leeren kennen, ende van niemand te recht bekent en zijt, dan van de geene die deelachtig gevveest is van u openhartigen ommegang, tvvijffele niet of zulter al 't een of 't ander vermaeck in vinden, vvant het slechte al meede zijn vermaeck heeft. Hage den vijfthienden Iunij sesthienhondert ende veertich.

ANHOVD

I N H O V D

van dit

H O F S P E L.

DE vijand lange jaeren bezig geweest zijnde met het maken van veele platboomde schepen ende sloepen, komt daer meede van Antwerpen 't Scheld af; ende loopt voorby Bergen. Zijn Hoogheid, met ons heirleeger daer ontrent, de Spaensche macht ziende voorby schieten, vaerdigt aenstonds scheepen af wel voorzien van alle voorraed tot den zeestrijd, die de vijandlicke scheepen volgen, de Spaensche onderweegen met verloop van 't getij ende anders opgehouden zijnde, werden eintelick van d'onze onderzeilt, tegen de nacht raecken de twee vlooten slaegs, de vijandlicke vloot werd vernielt, veel duizend menschen gevangen, de sloepen genoomen ende verovert, ende werd alzoo dat werck, met zo groote kosten ende langen arbeid toegerust, te schande gemaeckt.

De verhandeling van dit werck begint ontrent twee uiren voor daeg, ende eindigt 's anderen daegs morgens oock voor 't opkomen vanden dag.

Het Tooneel is tot ende ontrent Rozendael in 't leeger van Santa Cruz.

OP

OP

W. van VELDES

Hooghdravend Treurspel,

REINHERTE

genaemt:

AEN

HOLLANT ende ZEELANT.

SChoon-susters, oudste Volck, getrouwste Bond-genooten,
Die eerst den Spaengiard hebt te Landen uyt-gestooten,
En over Zee gejaeght; alwaer ghy naderhant
Hem mede zijt gevolght, u weder hebt gekant,
Maer hem niet heel gedempt. Te land' is veel bedreven,
Maer wie ist die het merckt dat 't Spangien sal begeven?
Dus gaen de jaeren door, en naer een groote kost
Ist vechten even fel als of het eerst begost.
De Luyden vande konst, die mette vlugge pennen
Gewoon zijn naest de Koets van haren PRINS te rennen;
En alles acht te slaen, die rijmen altemet
Dat dienstigh waer' gevolght, maer maken noyt een wet.
Veel mengen in 't gesangh, veel brengen op Toneelen
Dat Hollant lacchen doet, dat Zeelant plagh te streelen.
Dit is den slechsten aerd van diemen Dichters noemt,
Daer om soo wert n my een ander HERT beroemt,

Dat Reyn en wacker is, en dat sich Van den Velde
Recht t'Zeewaerts in begeeft, daer 't soo veel lauwers telde
Alst oyt gevechten sagh; maer onder allen een
Die in een oogen-blick braght Brabant in 't geween.
Dat treurt hier wattet magh, en hoort in hooghe sanghen
Hoe Zeelant op een dagh heel Spangien hadt gevangen.
Een Schouwspel inde Kreeck. Te land' is wat gedaen,
Maer 'k wachtet uytte Zee soo Spaengien sal vergaen.
Het spel dat Hollant speelt, den oorlogh die wy voeren
Is langh genoegh vertoont te midden inde boeren;
Mijns oordeels, woelden wy tot Spaengiens laetste wee,
Wy sprongen van het lant, en drongen op de Zee.

C. B.

AEN

AEN

VV. VAN VELDE,

Op het uytgeeven van zijn

REINHERTE.

GEtrouwe hand, die onbezweeken
Oock inden Kercker hebt gebleeken,
Doen om uw's Groote meesters zael
Niet klonck dan yzer ende stael;
Dien Kercker, strijd van onze tijden,
De welck' men doen noch zach benijden;
Dien Kercker van veel, meer geacht,
Dan voorspoeds gonst; dan Hoofsche pracht:
Diens vrucht Reinherte gaet verklaren:
Zijn glants, en' uwen roem vermaren,
En watm' in zulcken boezem vist,
Daer Vreed' en Liefde over gist.
Die door exempels van meer' Treurspel
V als voorweetend maeckte veur stel:
Dat oock in zijne lijdens prent,
Most ware blijschap maken endt,
VVilt ghy dan, grage Leezers, weeten
Hoe dat den tijd daer is versleeten
En' leeren Kercker, dienst en' Heer?
Reinherte leertl' en' zijne leer.

I. V.

SPREEC-

SPREECKERS
ende
VERSCHIINERS
in dit
HOFSPEL.

QVADEN ENGEL.
SANTA CRUZ.
DE SCHIM VAN SPINOLA.
DE SCHIIN VAN MONTECVCVLI, *dvvers over 't Tooneel schietende; zonder spreecken.*
REINHERTE.
ISABEL.
VVAREMOND, *Raed van Isabel.*
BALANSON.
EEN SPY.
HIDALGO.
DRIE SCHIMMEN, *van nee'rgeslagenen op de Vloot.*
DE SCHIM VAN VERMANDER, *man van Reinherte.*
EEN BODE.
REY VAN SPAENSCHE KRIIGSLVIDEN.
REY VAN ROZENDAELSCHE HVISLVIDEN.
REY VAN BREDANAERS.

EERSTE

EERSTE BEDRIIF.

Quaden Engel.

GY Heemel schudd't en' beeft ; en' gy zoo held're starren
Ontzet' u ; ziet de mond der aerden opensparren,
Verschrickt voor deeze komst' : gy zilverblancke Maen,
Beschiet' en' taen't ; ick zouck' in duisternis te gaen,
En' haet het klare licht. Niet dat ick voor de vonden
Mijns boosheids, wil een dack, of schuilhol voor de zonden :
Mijn schaemt' is verre weg. Al wat ick denck' of doe,
En streckt maer, hoe mijn Rijck te meer zal neemen toe,
En' 't Hemelsch breecken af : daer toe ick tracht te breiden
Veel duizendstricken ; vol van duizend listigheiden.
Ick waeck' en' zwerv' en' zweef, doordringe lucht en' wind ;
En' jage vast rondom, tot dat ick ergens vind'
Een schoonen vetten roof : die weet ick te beloeren,
En' met een storm geva'en, ten afgrond weg te voeren.
En' zo den Harder 't Vee niet schutt'e, met zijn staf,
Ick sleepten 't al tot beuit en' ziften 't klein als kaf.

Maer God, (ach! zonder wien niet leven kan noch zweeven,)
Die breidelt my: die doet my sidd'ren ende beeven,
Als ick maer op hem denck'. My heugt noch, hoe wel eer
Een dolle Staetzucht, die daer woeld altijd om meer',
Beneevelt had mijn geest: zo dat ick niet wou' zwichten
Voor den Michaël; maer zocht hem de voet te lichten;
Die 't hoofd der Eng'len was: en' hoe dien grammen God,
(My gruwelt zijner) door een enckel woords gebod,
Door eenen hoofdwenck, kreeg de gantsche Heemelscharen
Van stonden aen by een. Het wild gegolf der baren
Van 't ongestuime meir, op een gestolpt: de vlam
Van een onblussch'lick vier, noit zoo gezwind en quam,
En' roofde alles weg, als doe der Eng'len bende,
Met honderd duizend duist, my schielick overrende,
En' wierp van boven af. Ick rolde, zonder stoot,
De neegen Heemels deur: daer kreeg ick schoot op schoot
Van 't dond'rend wolckgekraeck; deur welcker blicksemslagen
Ick wierd' met eene zet ter hellen weggedragen.
Ter dieper afgrond, vol van dicken roock en' damp
En' doncker, die men tast: een sidd'ren, eeuwig ramp:
Een ijzing die doordringt: een wringing, als van handen,
Een ongeleschte vlam: een knarsing, als van tanden.
Dit was mijn loon. Hier aen zag ick, dat hoogen moed
Vast stijgt nae haeren val, en' blindruischt, als verwoed,
Alleen om haer verderf. Ick vond my gantsch benoopen
In groot' ellend en' zag in deeze nood geen oopen.
De vloeck hiel my gedruckt: De Schepper hoog ontstelt,
En' yv'rig voor zijn eer, dit vonnis had gevelt.
Des ick en', neevens my, mijn booze leedematen,
(Van 's weezens eersten glans, zo wel, als ick, verlaten,)
Tot we'erwraeck van de vlouck; verzonnen al de list,
Die d'allerargste van ons looze duivels wist.

Een ſmart, die zich verſpreid: de qualen en' de plagen,
Waer mee' een grooten hoop, al teffens, werd geſlagen;
Niet zoo en drucken, als de ſlag, die haer verheft,
Gantſch over een alleen, en' 't enckel maer en treft.
Het alder'eelſte dier, dat eerſt de Nieuwe Aerde
Al d'and're ſchepſels, en' haer zelf tot Heere baerde;
Het liefſte teelſel Gods: in wien het recht verſtand
Onnoozel was doorvloeit; en' mits het mocht de hand
Erkennen, die het ſchiep, aen wien God had gegeeven
Een Heemelziend gezicht: een lijf recht op geheeven:
Verſcheiden van het geen, dat in het Woud, of 't Meer,
Of 't Ydel zwerft, en' neigt het hoofd ten buickwaert ne'er:
Dit was ons aller ſtrijd. Ick valſcherd, overtoogen,
Met een vergifte ſlang, heb vrouw' en' man bedroogen.
Verbaſtert werd hier door het menſchelick geſlacht:
Quae' kennis kruipt vaſt in: al wat de ſluimernacht
Maer droomt, dat wilmen flucks ten dageraed volvoeren.
De broeder moord zijn broe'r: geen tochten zietmen ſnoeren.
T verdubbeld maeghſchap duirt niet langer onder een;
Maer grage tweeſpalt, bouwt zich Huizen ende Ste'en:
De ſtoutſte maeckt hem Vorſt. Hier leeftmen ongebonden:
Men voed en' ſtreelt zijn luſt: men hoopt vaſt zond' op zonden.
De palen van het Rijck, hoe gierig uitgeſtreckt,
Die vallen noch te klein: het nijdig hart, verweckt,
Looft op zijn naeſten, en' kant Rijcken teegen Rijcken.
Het zwaerd ſchaft, voor 't gediert', het wilde woud vol lijcken.
Doe wies mijn Heerſchappij: en' zoo Gods eeuw'ge Zoon,
Eertijds geworden Menſch, niet met zijn ſtaf, mijn Kroon
Gebroocken had, en' my geveetert aen zijn banden;
Al watter Menſch hiet, waer' gevallen in mijn handen.
Wat was my dit een krack; en' noch zo bleef'er iet
Tot ſteunſel voor mijn liſt. Het Konincklick gebiedt

Van hem, die eeuwigh God is, Een en' met zijn teelder,
Streckt zich gantſch over 't Al, en' lijd gelijck noch deelder.
Den hoogen Heemel is zijn zeetel: zijnen voet
Ruſt op der Aerden, daer de Menſch hem dienen moet.
Maer nae wat Wet? hy die zijn glans ſal willen naken,
Des Weerelds onbevleckt, wat aerdſch is, moet verzaken.
Hier vond ick ſtof. Ha, ha; aenlockſels, die daer zijt
Mijn dochters, die ick heb geteelt van tijd tot tijdt.
Mijn weereld, dool-hof; die daer vangt en' houd bedrogen
Wat pronck hebt gy, wat prael; hoe ſchoon zijt gy in d'ogen.
'Ten is niet vremd: het geen men ziet, of metter hand
Grijpt aen; wint al 't Geloof, dat ſteunt op hoogh verſtand.
Zelfs teel' ick tweedracht, in 't begrip van 't Godd'lick ſchrijven,
Ik ſmee' 't geleert gekijf: ick doe noodwendig drijven,
'Tgunt 's menſchen geeſt verziert, hier uit dan rijſt den dwang
Der zielen, die 't alom den vroomen maeckt te bang.
I beer zijt mijn getuig', wat heb ick droever wonden,
Door u, hier om gekerft: wat iſſer volcks verſlonden,
Gantſch Neerland zuchte, dat den Heemel daer van ſchrack;
De galm van weerſteuit gaf de Spaenſche kroon een krack.
Plaiſanſens Hertogin, verſma'ende 't needrigh ſmeecken;
D'Albaenſche woedery: de vonniſſen, geſtreecken,
Om Hoorn en' Egmond; die, voor 't oud geſtaefde Recht,
Haer halzen reckten, zijn in 't hart noch als gehecht.
Die ſpeelen inden geeſt, en' zwieren in gedachten.
Een hand vol volcks reez' op, en' d'aldergrootſte machten
Van gantſch Europa, dwong: en' ſchoon bynae een eeuw
Al kampend' is vernielt: noch hackt de wack're Leeuw
Al toe; en' houd geklauwt, den Bondel met de Flitſen.
Hier leit de knoop. Maer wie zal deezen band ontlitſen?
Heel Spanjen doet haer beſt'; en' zoo dan God niet dick
My ſteuitt'e, eeven als de Gordiaenſche ſtrick,

By Alexander, wierd met eene ſlagh doorhouwen;
Zo zoud' ick 't Zeevental eens van malkand'ren ſpouwen.
Wel aen, ick gae; en' meng my onder 't Spaenſche heir;
Eer lang zo beeft de aerd' en' danſt het holle meir.

Santa Cruz.

D'Onfeilbaer' zorge, die ick grooten Veldheer drage;
Voert my ten leeger uit, voor 't kriecken van den dage.
Wat iſſet? Zelden oit iet groots ten goede raeckt,
Daer 's Heeren wacker oog niet ſtadigh op en waeckt.
Gy Vorſt, die, voor u vloot, de holle vloed doet banen,
Tot daer 't in 't Ooſten daegt: die, beide d'Indianen
Een ſchrick; wijd over Zee, Moluccos rijcken oofd
En' 't Peruaenſche goud, ruckt aen 't Lisbonſche hoofd.
Diens Naem, zelfs in u knechts, geduchtet by de Zwarten,
Gebe'en werd en' gevreeſt, met ne'ergeſlagen harten:
Wanneer het aerdſche Volck, ten ſlaverny bereid,
De rugg' hun tot een pad van hare voeten ſpreid.
Gy pracher, die daer trotſt met zoo veel Koninckrijcken,
En' die zich Heerſcher ſchrijft in Aſi' en' Afrijcken.
Diens ongekoelde moed, om heel de Weereld brandt
Gy tarnt met al u macht en' pluckt hier aen een kant;
En' knabbelt om een beet. V geld het Batavieren:
Maer gy, hoe klein, vat toe, en' taſt tot in zijn nieren;
En' grijpt hem nae de keel. 't Is ver' genoeg, wel aen;
Ick zal u ſteuiten, en' geweldigh tegengaen.
Van dat, gy, moedig Volck, den hals u hebt ontoogen
De Spaenſche heerſchappy: te rugge ſlaend' u oogen
Op 't band'los voorzaed, dat, van overaver tock
Gekampt, altijd zich vry gehouden heeft van 't jock.

Van dat gy met Wilhelm, manhaftig ingetreeden,
D' Ibeer te bang, u vry gemaeckt hebt uwe Steeden:
Ons Phillips afgedanckt; en' vriendſchap opgericht,
Met Brit en' Franck: haer volck in u' ſoldij verplicht.
Van dat gy aldereerſt u' vryheids vanen zwaeide;
En' 't Borgonjonſche lood des leevens draed afdraeide
Van uwen Veldheer, die, gezeegen in het ſtof,
Beſprenckte, met zijn bloed, het Delfſche Vorſten hof:
Heeft onzen Koning ſtae'g, met pijn, zich onderwonden
Te dempen uwen naem: maer niemand noch gevonden,
Diens herſſen, ſteunend' op den arm van zijn geweld,
Met liſt, of macht, u oit vermeeſtert heeft in 't veld.
Wat iſſer uitgerecht? van elcken drop, vergooten
Door Albas veile kling, een man is voortgeſprooten.
De ſtercke Batavier, verſchrick'lick voor d' Ibeer;
Beſtormt hem in het veld: benaut hem 't woeſte meer.
De Vloot van ouds beroemt, in groote macht van kielen:
Een yſſelick gevaerd om alles te vernielen,
Wat brachtſe? twild gegolf, geſteigert wolcken hoog,
Brack maſt en' ſpriet, dreef ſchip op ſchip, en ſtietſ' op 't droog.
De hey van Turnhout ſpreeckt: den Admirant gevangen:
Ten proncke meenig vaen, en' ſtanderd, opgehangen,
Vorſt Maurits tot een Eer en' Arragon ten ſchand'
Zwijg' ick van Heemskerck? neen; tgemoed ontſteeckt en' brand,
Ick berſt' van ſpijt en' kan my zelven niet bedaren;
Als ick bedenck, wat ons by Calpen is we'ervaren.
De engte Gibraltars verſchrickt en' nieuw'lings beeft,
Zo dick een Hollandſch kiel op hare golven zweeft.
En' 't heugt noch den Ibeer, hoe d' Amſtelſche matrozen
Verdubbelden heur ſlag, met ongewachte pozen.
Den Admirael, half dood, ontſchinckelt, met zijn ſtem
Zijn volck dreef aen en' won 't: zijn leſte woord had klem.

Een hittige matroos in 't ent'ren, toog en' ſleurde
Een Spanjaerd over 't ſchip, en' vol van vlamme, ſcheurde
Zijn borſt al razend' op, ick win 't, ſprack hy, en' greep
Hem 't hart ten boezem uit, en' gaf 't een bitſe neep,
Met zijne tanden, dat het knarſte: 't wil niet ſmaken,
Zey hy, daer is 't we'erom, en' ſloeg 't hem in zijn kaken.
Hier lag Tarteſſus roem. Dom onluck zat aen 't ſtier,
En' liſt en' ſtae'ge ſpoed vocht voor den Batavier.
Ontrouwe Staetzucht; roof en' eigenbaet meineedig:
'T ontzeenuwt oorlog: kiſt en' kas van munte leedig;
En' ingegeeten ſchuld, den Koning heeft geport
Te bidden, datmen ſtrijd voor twalef jaren ſchort'.
Verſchepten aeſſem, en', van nieuws, verga'erde ſchatten,
Bellona weckten op, en' de'en den krijg hervatten.
'T ſcheen Spinola, doe haeſt, een dubbel heeventijd
Gekoeſtert, zou' weer'om, de zwartgetande nijd
Ten ſpijte, macht en' brein te zamen in gaen ſpannen,
Om 't Zeeventallig Volck kloeckmoedig te vermannen.
Wat doet hy? 't eenig ſlot, voor d'onverwonne Zeeuw;
Het Berger ſchuilhol van de watertree'nde Leeuw;
Kan tuigen van zijn komſt' en' teffens van zijn vluchten.
Geen ware vroomheid, maer 't geluck van goe' geruchten
Heeft Spinola gedient. D'een eerkrans op zijn hoofdt,
Was 't ov'ren van Breda, dit 's 't al, maer wie gelooft?
Wie acht dit groot? Dian' vvas tienvverf haers hoofds luiſter
Rolrond, en' vve'er gezet, den zilv'ren pruick in duiſter.
Zo meenig Spanjaerd', Wael en' Duitſch, door 't ſcherp vernielt,
In loopgraev' ingeſtouvvt; zo meenig menſch, ontzielt
Van 's leeger kommer: zoo veel ſchats, met ſpae'n, verdroncken:
In ſchans, ten dammen, en' ten grachten ingezoncken.
Noch vvaegde Spinola: noch dreigde d'Eevenaer:
Of hy vervvinnen, of vvee'r ruimen zou' van daer.

Dus heeftmen Krijg gesleept, om langh in twist te duiren:
Krijg, die ick einden zal, in tweemael twaelef uiren.

Schim van Spinola.

WIe stoort mijn geest? wie haelt my herwaerts op, en' quelt
Mijn ziel, die ruste zoeckt, door 't onderaerdsche veldt?
De groote Rhadamanth en wou' niet dat ick leede
Den smaed en' hoon, die my een ydel snorker deede.
Hy baende my den weg. Wacht, zotten waenwijs, wacht
De boo', die u voorzeit den val van dommekracht.
Zo haest den ouden grim my zag ten oever spoeijen;
Hy, nu ter halver stroom; quam ras te rugge roeijen,
En' loed my geld'loos in, daer meenig reizer stond
Aen d'overkant gereed, het vrachtloon in de mond.
In, zei' hy, dat ick u, met ijl, ten oever zette,
Al voor ick geenen hael: Hy zei' 't en' eer ick 't lette,
Zo was ick over Styx: uit, sprack hy, maeckt u voort;
Zegt Cruz, dat ick verwacht' mijn vrachten streeckter boordt.

S. Cruz. Wat galm is dit? ach my! hoe kom ick dus te vreezen?
Hoe schrickt, hoe ijst my 't hart! en zie ick niet het weezen
Van Spinola? of is 't een spoock? mijn lichaem trilt,
Gelijck het beevend ried, dat van een snorwind grilt.

Spinola. Leert waerheid, smadigh mensch, wiens eere zaeght gy klimmen
By Phillips, als de mijn'? die doch ter hoogster kimmen,
En' top gesteigert: door u' hoon ontluistert werdt.
Waer was ick Spinola van Maurits oit benert;
Daer ick mijn Volck en' my niet wijs'lick heb onttoogen?
'T gevaer, dat ick voorzag? de verreziende oogen
Eens Veldheers, gelden meer, dan d'onversaegde moed
Des dommen bulderaers, die noo'loos quist zijn bloed.

Wae

Waer heb ick niet somwijl de Belgicaensche Steeden
Met tijd vermeestert? Doch gy Spanjaerds noch t'onvreeden;
Dat ick aen Maurits hoofd geen grooter luister gaf,
Verdubbelt Fred'ricks glans, en' lastert my in 't graf.
Cruz. Mijn tonge kleeft, wie daer? ick zwijm: geen doo' zo deluw,
Als ick; 't lijckt Cuculi. *SP.* Zo zween hy uit de Veluw:
En' zoo zal korts u' Vloot, door mist bedeckt, met schand
Verstroijen, zoo zult gy ontruimen 't Prinsseland.
Wat zie ick Volcks, eer lang, in Charons veerschuit vallen,
Door golf, of zwaerd vernielt! hoe graeuw zie ick de wallen,
Van die hy heeft gelost, en' die hy nieuwlings laed!
'T is verr' genoeg, wel aen: de rode Dageraed,
Voorlichtster vande Zon, wil my niet langer lijden.
Ick schey, en' wil voldoen de pijnelicke tijden,
Die my van Minos, by Cocytus loome vliet,
Bestelt zijn; daer ick door een reet, en' anders niet,
Het Elizeesche woud kan zien, en' blijf gebonden
Ter voller zuiv'ring, van de weereldlicke zonden.
Cruz. Beid, dat ick noch eens spreeck: waer blijft gy zoo gezwind,
En' waeit voorby my heen, gelijck een lichte wind.
Gelijck een blicksem berst in 't Oost, en' is gevlogen,
Dwers over, met een zwenck, daer Phœbus luickt zijn ogen.
Gelijck een looze ster' eerst onder d'and're schijnt,
Die schielick schiet ter ne'er, en' inder ijl verdwijnt.
Of vreezde gy mijn arm? wat zeg ick arm? de wasem
Van Santa Crutzen mond, en' uitgeblazen aesem.
Want had ick eens gehemt, of hartelick gezucht:
'T ellendig beeldsel waer' vernietigt in de lucht.
Doch 't was geen eer: mijn kamp staet open teegen Leeuwen.
Ick schey van stonden aen gantsch Holland van de Zeeuwen:
En' schiet het my in 't zin, ick maeckse met een slag,
Tot slavenvan mijn Vorst, eer morgen schijnt den dag.

Rey van Spaensche Krijgsluiden.

HEt is van ouds heel vvel gezeit,
Veel goeds en stopt geen gierigheid.
Van overvloed en dijt noit vreck;
Altijd zo leeft hy in gebreck.
De heerscheid, die haer zuster is,
En tast van d'and're zy' niet mis.
Haer hebbenslust, die noit vergaet,
En zet de vville pael noch maet.
Gy vvijzen suft op deeze tvvee,
Hoofdvijandinnen van de vree.
De strijd volgt uit de suffery;
Elck vvaent het Recht is op zijn zy".
Het onderzoeck bestaet daer in,
Uit wien de Krijg had haer begin.
Die wil dat daer een ander zwijg,
Noemt Heerscheid moeder van de Krijg.
Deez' roeptt'er teegen, ende zeit,
Z' is dochter van de Gierigheid.
De een, of d'and're zich vergist,
Wie heeft'er dan van tween gemist?
Wilt gy de nagel slaen op 't hoofdt
Geen wijsheid meer, als ons, gelooft.
De Gierigheid heeft haer gebroed,
En' Heerscheid heeftse opgevoed.
U' Schoolsch Vernuft heeft haer gekleed,
En' wel lichtvaerdig uitgereed.
Waenwijsheid heeftse opgetoit,
Daerom zo blijftse altijd beroit.

De Koning die zo veel bezit,
Schiet ſtadig noch na verder wit.
Zijn gierig oog al wijder ziet:
'T veel hebben en vernoegt hem niet.
Schoon hy zijn lange armen ſtreckt,
Van daer de Morgenzon optreckt;
Tot daer die in het Weſten daelt
En' 't hoofd in 't water onderhaelt.
Schoon dat hy werd gebeeden aen,
Van Moor en' beiden Indiaen:
Haer rijcken oofd krijgt in zijn ſchoot,
En' alle jaers een zilv're vloot:
Noch helpt het niet, noch ſpijt hem, dat
Hy voort de wer'ld niet om en vat.
En' of hy die oock had allein
Noch zouz' hem vallen al te klein.
Dit moſt een grouw'lick eevel zijn,
En droeg't geen kleed van ſchoonen ſchijn.
Zijn Geeſt'lickheid en' booze Hof,
Die zijn bereidſters van dit ſtof.
D'een leert en' zeit: houd voor een wet,
Dat gy wel op u' grootheid let.
Breeckt ſtadig deur: zet uit al vrij
De palen van u' Heerſchappij.
Hoe gy u' ſchreeden meer verlengt,
En' land en' volck u onder brengt;
Hoe dat gy maeckt, dat u' gebiedt
Een yder naebuir meer ontziet.
Schoon of 't u qualick werd gegunt,
'T hoort u al wat gy krijgen kunt.
Denckt dan niet eens, of gy wel moet,
Neemt zelf, eer 't u een ander doet.

 Die

Die vijand worden wil van vriendt,
Vind licht een oorzaeck, die hem dient.
Die voordeel ziet, weet wel, terstond,
Hoe hy zal breecken zijn verbond.
De and're, als van hooger hand,
Wil, dat haer Leer werd voortgeplant.
Zy eischt de Krijg; belooft en' zweert,
Den Heemel zal hem zijn vereert.
Haer voegt wel 't zwaerd, dat geest'lick is,
Maer 't Weereldsch heeft zijn slagen wis:
Dat, zeit zy, dwingt de kettery,
En' brengt een scherpe vreeze by.
Nae 't dreigend stael is dat daer blickt,
Werd flucks de Godsdienst oock geschickt.
Het Geest'lick woord nu niet en geld,
De Leer verspreid zich door geweld.
Die lessen maken hittig bloed,
Een onverzadelick gemoed:
Een honger, die daer noit en scheid;
Een afgrond van begeer'lickheid.
Dus is 't by ons, wild volck, wild Recht,
En' zoo de meester, zoo de knecht:
Wy tasten over al maer toe,
En' noit en zijn wy krijgens moe'.
O Holland, die noch t'avond stond,
Eens over Maes, op uwe grond;
Wy weecken niet, of al 't geree'
Dat sleepten wy ten beuit eerst mee'.

TWEEDE

TVVEEDE BEDRIIF.

Reinherte.

DE blonde Uchtend, ſcheid van Tithon, d'oude roncker;
En' drijſt, als inde vlucht, den hatelicken doncker.
De ſchoone morgenſtar jaegt voor haer 't nacht'lick heir,
En' volgt van verr': de Zon ſtijgt uit het bracke meir,
En' 't wack're daggeſpan komt boven 't zichteind pogen:
Den uitgeſpreiden glans verblickt Dianas ogen,
En' zy verwacht haer beurt'. 'T gevogelt zich verheugt
In 't nieuwgeboren licht, en' zingt en' ſpringt van vreugdt.
Apol' nu haeſt vol vlams, doet berg' en' dalen blozen,
En' baed zich in den ſchoot van haer bedoude rozen.
Amyntas die ontſluit zijn ſtal, en' drijſt zijn vee
Te grazen in het woud: alwaer hy Galatee,
Zijn zoete Herderin, van verre ziet verſchijnen:
Die beid hy, en' zy mengt haer ſchaepjes met de zijnen:
En' Thyrſis aen het Scheld, met Stroom en' Veldgodin
Verzelſchapt, ſpeelt een lied, van Phyllis en' zijn Min.
Daer leeft men vol vermaecks, vernoegt van duizend luſten;
Maer ick, vol droefheids, kan een ogenblick niet ruſten.
Vitzinnig menſch; die eerſt beſtaen heeft, met een hout,
Te rijden deur de golf van 't ongeſtuime zout.
Een licht gevleugeld hout; het welck, in alder ijlen
Zijn ſtierman dick verbaeſt, voert over duizend mijlen.
Wat vvas 't, dat u bewoog? een onverzaed gemoed;
Dat dom'ling aen 't gevaer, van d'opgezvvolle vloed,
Zijn lieve lijf verpand, ten dienſte van zijn tochten:
Die noit en zijn vervult, en' altijd verder dochten.

 Eerſt

Eerst lockt het vremd gewas: het ongemeen gediert':
De huid, die haer bekleed. Och! bleef het daer: men viert
Niet 's aerdrijcks boezem: en' om wel, met lust, te graven,
Verheertmen volck'ren, en' maeckt vrije luy' tot slaven.
Zo heeft de Koning Oost en' Westen Indiaen,
In schijn van heiligdom, gemaeckt zijn onderdaen.
Maer bet uitzinnig mensch; diens quae' gedachten vielen,
Op zoo een los gebouw van onze Scheldsche kielen.
Daerom de heil'gen zijn verstoort. O schand'lick werck!
Dat meer geacht wierd, als de diensten van de Kerck.
Hoe meenig hooge Mis en zagmen doch niet schenden,
Om u' vervloeckte romp gezwind ten stroom te zenden?
En' waentmen dat het ons zal dijen tot geluck?
Mijn droeve ziel, ach my! wat smart, wat groter druck
Beeld gy my in? most ick, Vermander, u verkiezen,
Alleen, om dat ick dan terstond u zou' verliezen?
Heeft ons de Min gevoegt? om de gevoegde twee
Te scheiden wee'r door 't nat van d'opgeblazen Zee?
Of is 't een vreez'? men weet, dat meenigmael de nachten,
Terwijl wy zijn in rust, ons voeren in gedachten
Het afgedruckte beeld der zorgen, daer den geest,
Des daegs vol angsten, mee' bekommert is geweest.
Den Heemel is getuig van al mijn droevig lijden;
Van tranen die ick stort: van ongemeene strijden,
Die ziel en lichaem voelt, gewentelt in verdriet;
Zo lang geen beeter oog u' blijde komst' en ziet.
Gy zelf, Vermander, weet; hoe ick my heb gevonden:
Doe, van 't onzalig schip, de kabel wierd ontbonden:
U stierman wende: de matroos, de borst vol viers,
Het zeil toog in de wind: de ka was vol gezwiers
Van Isabels gesleep? hebt gy my niet bedrogen?
En' mint gy my te recht? zo zaegt gy aen mijn ogen

Mijn

lijn hartenleid: het rood, dat op mijn wangen ſcheen,
llengs verbleickte, en' in 't leſte gantſch verdween.
lijn borſt wierd koud als ijs. Ick zag'er u op letten;
Vant gy, bekommert, zocht de pijn wat nee'r te zetten.
n' wenckte hand en' oog en' boogt u heele lijf.
e Vloot voer deur. Ick hiel mijn ſtracke lichten, ſtijf
eſtert op u, tot dat de ſtralen my begaven.
m 't ſchip (God hoede my voor 't ſpoock) vloog ſtae'g een ra-
ie met haer ſchrale keel u maende tot het graf. (ven,
e moed ontzonck my, en' 't geſneeden harte, laf
an weedom, porde my ten oever nee'r te zijgen.
e laeuw' en' zilte vloed ten ogen uit quam ſtijgen,
n' golfde in het Scheld: der ſtroomen boezem zwol
an mijne tranen, en' verhief ten boorde vol.
e bruine Avond, bracht de bende van den duiſter:
e Zon, in Tethys ſchoot, den dag, van al zijn luiſter,
erooft had, en' alom zocht yder menſch zijn ruſt.
k, van mijn klachten moe', doch onverzaed, had luſt,
och zin, en' niet en kond' ick onder dack geraken.
een ſpeelnoods byzijn koſt mijn zwaren moed vermaken;
aer d'eenzaemheid alleen, gaf 't harte plaets, en' ſtond,
ot zucht, geween, gepeins, daer 't al zijn trooſt in vond.
y heiligdom, die ick met tranen heb gebeeden,
etuigt, wat ick te nacht onſchuldig heb geleeden.
y velden, daer de galm van mijne ſtem noch momt;
etuigt, hoe dick mijn tong Vermander heeft geno'mt.
en zuizing van een wind mijn harte dee' vervaeren.
erheft gy, zeid' ick, zoo verheffen haer de baeren.
et ſchip dat hobbelt, en' de ſtierman is in nood:
eeckt, wind, u aeſem, of Vermander die is dood.
Vanneer ick Cynthia ſomwijl te licht zag blincken,
o riep ick, deckt u hoofd, of gy ontdeckt de pincken,

Daer op de Zeeuw vaſt loert, verbergt u' klaer aenſchijn,
Tot dat de ſloepen, en' Vermander veilig zijn.
Wanneer ick dan we'erom haer fackel zag geſcholen,
Met wolcken overdeckt; ſprack ick, laet hem niet dolen,
Of al mijn zinnen zijn verdoolt: indien u heugt
Met wat een lieve luſt, met wat een groote vreugdt,
Gy u Endymion wel eertijds plaegt t' onthaelen,
Hebt deerenis met my: doet lichten uwe ſtraelen
Op mijn Vermander, eer hy in zijn ſtreecken feilt
En' door den doncker in zijns vijands handen zeilt.
Dus was ick ſtae'g om u vol angſten en' vol zorgen;
En' bad den heelen nacht: tot dat ontrent de morgen,
Zo ick noch was op weg (mijn gantſch bedruckte ziel,
Door 't vvoelen afgeſlooft) een ſlaep my overviel.
Och droevig beeldſel van mijn ſmarten! of God gave,
Dat doch dit voorſpoock, u, en' my, niet bracht ten grave,
Och! of ick van u' mond deez' tijding mocht ontfae'n,
Reinherte, vveeſt verblijd; u droom is ydel vvaen.
Hoe vreez' ick, leider, neen. My dacht dat onze ſcheepen,
Diep op des vijands ſtroom, haer vonden, als beneepen,
En' allerzijds beſtormt: gy, op den Ammirael,
In dapperheid gemoed, ſloegt met het vvoedend ſtael,
Hieuvvt hand en' armen af, van die u boord beklommen;
Of kloofd' haer beckeneel: ſom vielen af, en' zvvommen,
Om 't lijf te bergen: ſom ten gronde zoncken ne'er.
U' vroomheid leed' niet, dat doch iemand, met gevveer,
Zich teegen u verhief. De vijand vvas gevveecken,
Voor u' gevveld; vvanneer ten golven uit quam breecken,
Een brieſſchend yſ'lick dier, tot hulpe van den Zeeuvv.
'T wanſchapen Wonder vvas ten halven als een Leeuvv;
Schoot vier en' vlam, uit keel, en' gruwelicke blicken:
Sloeg klauvven uit, en' toog het roer van 't ſchip in ſticken.

Nu

Nu hief het zich om hoog, en' reez' gelijcks het boord,
Smeet uit zijn schobbig eind' en' dreigde wreede moord,
Met klaeuw' en' tanden: gy gewapent, met u' deegen,
Vielt mannelicken toe, en' stond het moedig teegen:
Tot dat het beest getergt, u greep aen elcken been,
En' (ach! wat grouwel!) scheurd' u' lieve lijf in tween.
Doe viel het af, en gaf een schrickelicke schater:
De visschestaert, beroerd' het grondsop van het water;
Dat, opgezwollen, ras ten steile bergen stond;
En' stolpte Schip, Matroos, en' Stierman, op de grond.
Hier schoot ick op en' zag al 't nare spoock verdweenen;
Den ijsselicken droom dee' my wel hart'lick weenen.
Protesiläus trad mee' t' Aulis inde vloot;
En' was den eersten Grieck, die bleef by Troja doodt.
Zal Hantwerp Aulis zijn? zal Wilmstad Troia weezen?
Vermander, zal m' u' naem Protesiläus leezen?
Zoud gy dan, moedig mensch, de wond'ren van de zee
Wee'rstreeven, dat alleen de groote Perséus dee'?
Zou 't 't moog'lick zijn, dat ghy een Leeuw ten stroom aenrände,
Dat Hercules, wel eer, maer dorst bestaen te lande?
Zijn rouwe lijf was doch voor zulck gevaerd gemaeckt:
Gy voor een man: u' naem, Vermander, niet verzaeckt.
Ach my! wat gae ick aen, bedroufste van de vrouwen?
Of ick doch weederom gezond u mocht aenschouwen;
Met wat een hart, mijn ziel, zoud' ick u teegen gaen.
Als Chariclea heeft Theagenes ontfa'en,
Wanneer hy, vol van vier, de vijand'licke zwaerden
Gebroocken, quam gedaelt in 't diepste van der aerden;
En' doold' onzeecker, in den hol van Thiamis,
Tot dat hy vond zijn licht by dood en' duisternis
Zo zou' Reinherte haer Vermander oock ontmoeten,
En' overstolpen hem met vreugd: zy zou' hem groeten,

Gelijck Aſtrëa plag des morgens Celadon,
Eer hem jalourſheid ſtorte in 't zwalpen van Linjon.
Zacht, dat ick ſtil vertreck' en' ſmoor' alleen mijn klachten:
Ziet Iſabel komt oock hier heim'lick t'eind' verwachten,
En' heeft Heer Waremond, den Raed, aen hare zy'
Beſt ſchuil ick achter 't lof van deezer wil'gen rij.

Iſabel. *VVaremond.*

MEt dat een blijde ruſt, van twalef ronde jaren,
Op al te vlugge rae'n, was (leider) deurgevaren;
Ontviel my noch mijn Heer. Zo zietmen d'eene druck,
Veeltijds verzelſchapt, met een ander ongeluck.
De wedulicke ſtand vervormde half mijn leeven.
Ick liet den pronck te hoov' en' hadde my begeeven
In 't geeſtelick gewaed, op hoope, dat de klos
Mijns leevens, ongewart zijn draed zou' breecken los.
En' dat een vord're vree' de jongſte mijner dagen,
Geoeffent onder God, ten einde zoude dragen.
Maer ydel was mijn hoop. Vorſt Phillips, opgeweckt,
Door niet zijn eigen geeſt; 'T geheim te zamen treckt:
Men zift de woorden in 's Beſtands verdrag begreepen,
Met een krijgzuchtig hart. Veel vinden haer beneepen,
Om dat de Bataviers gekent zijn vrije luy',
Niet plichtig aen d'Ibeer: hier drijft een dwerſe buy
Door 't midden van den Raed. Elck wil zich onderwinden,
Den ſtrick van deeze knoop argliſtelick t'ontbinden.
Al 't ingebracht beſcheid werd neuſwijs onderzocht:
Den ſterckſten hoop, die wint: de banden zijn ontknocht.
'T geheim beſluit den zin des Konings te verklaren,
Als waer't met vrije luy', doch zonder datſe 't waren.

De krijgbazuine blaeſt, men klinckt den oorlog uit:
De groote Mars, die dorſt na bloed, en' brand om buit.
Ick 's lands voogdes, door 't vier van ijverzucht gedreeven,
Zal in mijn ouderdom mijn hart ten oorlog geeven.
En' 't lot is ongewis, wie overwinnen zal,
Of Phillips dwingt den Leeuw, of komt'er mee' ten val.

...remond. Wanneer de menſch altijd de weereld zal beroeren,
En' met een nijdig hart zijn brandend oorlog voeren.
Wanneer die onder leit, nae een herſchepten ae'm,
Wee'rom van nieuws te been, zijn macht zal trecken t'ſaem,
En' ruſten zich ten ſtrijd: wanneer zy, die verwinnen,
Des roofs en' bloeds noit zat; als arm en' dol van zinnen,
Moordgierig, zullen voort deurbreecken ongeſtut:
Zo kand'er niet beſtaen. Een Rijck werd uitgeput
Van al zijn ſchat en' goed: de Kercken ende Steeden,
Te gronde toe, verwoeſt: de Godſdienſt en' de zeeden
Bedorven, en' geſchend. Het land leit ongeteelt;
En' 't ov'rig bouvolck zit geſcholen, en' verdeelt
In ſtroije hutten, laeg gedoken op haer palen:
Onmachtig, om den Heer zijn ſchatting te betalen.
Verſcheurde Duitſland, tuigt hoe hoog gy zaet in eer,
Hoe weeld'rig, en' hoe laeg gy zijt gevallen ne'er.
Die van verwoeſting zijt een ſpiegel voor den volcken:
Daer d'afgrond is van moord: des Rijns gerode kolcken,
Van menſchen bloed geverwt: en' wie ziet noch den tijd,
Dat Maegdenburg eens ruſt, en' Praeg niet meer en lijd?

...ibel. Al dat gy zegt, is waer: en' ging het my nae wenſchen,
Men zaeg, noch twiſt, noch ſtrijd: maer vreede by den menſchen.
Het woedend' oorlog is een vuile kiel; die krielt
Van boosheid: een gedrocht, dat alle ding vernielt.
Doch d'opperheerſchappij van Phillips Grootevaders
Die weckt hem op, die koockt zijn bloed en' zwelt zijn aders.

Hy brand en' berst van spijt, als hy ziet afgeknot
Het rijckste en' beste deel van zijner oud'ren lot.
Waremond. Zo Phillips grootevae'r zijn opperheerschappije
Te breed niet had gevoert: zo hy, Mevrouw, de Vrije
Uit Slaven had gekent; en', in zijn eed bedocht,
Dat hy aen 't voorrecht van de Steeden was verknocht:
Hy had op deezen dag noch wetten voorgeschreeven,
Als Holl' en' Zeelands Graef: hy waer' alsnoch gebleeven
De Heerschap van den Vries: noch zouden d'oude Rijn
Den Yssel, Maes en' Wael zijn goude stroomen zijn.
Mijn uitgeberste tong te verre los zou' breecken (spreecken
De vreez' voor straf maeckt schuw. *Isab.* Gy meugt wel veilig
Ick heb geleert het oor te leenen aen 't verstand:
En' min een wijze les. *War.* Mevrouw, dit kleine land,
Van allen eeuw, voor vrij bekent, heeft kloecke mannen,
Geduirig, voortgeteelt: een volck dat als verbannen
Hiel alle slavernij: doe Holland, uit het wack
Des modders, 't groene hoofd eerst jeugdig boven stack.
'T vermeerdert maegschap zich den Rijnstroom langs liet hooren
En' als den aenwas buir en' vremden quam ter ooren,
Wies teegen haer de nijd. Men nam een Landvoogd aen,
Om, onder schut en' scherm, de vrijheid voor te staen.
Die gaf men macht en' goed: de macht stond hem beschreeven,
Goed wierd hem toegevoegt, om Graeff'lick van te leeven.
Het volck dat voormaels in gehuchten was verspreid,
Besloot zich vast in Stee'n: eenvoud, godsdienstigheid,
En' tuchting, stack daer uit. Der Graven ijver, brande
Voor 't Christendom, van hier, tot in den Heil'gen lande.
'T Bataefsche Kerstenzwaerd, den Mahumet verwan.
De domme Muphthijs vloo'n met haren Alcoran.
Der Leeuwen vlagge zich de weereld deur liet blijcken;
En' Hollands naem, die klonck in alle Koninckrijcken.

(Hoe

(Hoe vierde Floris roem drong alle Hooven in,
Getuigt Clermond, en' haer nieusgierige Gravin.
Heillooze Vrouw! de lust en' keurigheid der oogen,
Heeft Floris, heeft haer man, en' haer, in 't graf getoogen.
Hy schrickt, die des gedenckt: zy had den ouden Heer
Veel hooren bersten uyt, van Floris deugd en' eer;
En' van zijn groote da'en. Och, mocht het u behagen,
Clermondsche Graef, zey zy, dat deez' mijn oogen zagen
Den vroomen held: diens lof, diens naem gy zoo verheft.
Hy sprack, gy zult, eer lang, hem zien, die overtreft
De Vorsten onzer eeuw: om u wil ick bereiden
De strijdbaen van de deugd: daer op ick zal bescheiden,
Al wat ons 't schel gerucht van vroomheid heeft beroemt;
Zo ver' men stijve Wael en' stercke Duitschen noemt.
'T beroep was daer, in ijl zich Floris derwaerts wende,
En' wierd verklaert het hoofd van al de Duitsche bende.
Ter uire van den strijd, de Grave van Clermond,
Met zijnen echtgenoot, op hooger tinnen stond.
Zy zag der vroomen baen, en' meenig helde teecken,
En' wapens heurder stam: doe ving zy aen te spreecken.
Mijn Heer, vergeeft my, dat ick van u' heuscheid bidt
Wie hier zy Hollands Graef. Clermonder Heer verhit
Op d'eisch van zijn gemael, begint daer op te zwellen,
Van smart, die d'ouden eer als jonge komt verzellen.
Als iemand zich mistrout van eigen zelfs waerdij,
En' keurt'een ander toe. Hy treed van hare zy',
En' berst en' dondert uit: 'k zie d'uire, dat ick smaeckte,
Waerom u' geile lust na Floris by zijn haeckte.
Gy brand van nieuwe min. Dien wapenrock aenschout,
Daer op de roode Leeuw blinckt in een veld van goudt:
Die deckt hem: maer ick zweer by d'euvel, die ick voele,
Gy zult van avond zien, den moord van uwen boele.

Met klam hy razend af, en', als van eenen wesp
Gesteecken, woeld' als dul; en sloot zich in de gesp
Van 't harnas, dat niet meer die oude lee'n en paste.
Hy ree' ter baen, en'flucks der Walen hoofd belaste
Te bieden Floris punt: terstond liep 't mompelwoord
De Walsche bende deur, 't geld Floris, Floris moord.
Hy vroomer held, wierd daer berent, van alle kanten
Bestormt, besprongen van Clermondische trawanten.
Hy zag zijns leevens eind', en viel, met een geschreeuw,
Den moorders in; en' hieuw en' brulde als een Leeuw.
Nae meenig vijand, die hy ne'ersloeg metten zwaerde,
Goot hy zijn adem uit, en' viel ontzielt ter aerde.
Dit euvel schouspel zag de vroome Graef van Cleef
Met grooter leed: ick voer, zei hy, mijn doode neef
Niet meede zonder wraeck: Clermonder, dat 's u teegen,
Sprack hy, en' reeg terstond den ouden aen zijn deegen.
D'onrechte ijverzucht, kreeg daer verdiende loon,
En' wierd, op eenen dag, de oorzaeck van drie doo'n.
Rampzalige Gravin, om haren smaed te delven,
Sterft, zeyt', onnooz'le, sterft; en' zy verdee' haer zelven.
Dit lang verhael verlet misschien mijns vrouwen oor.
Clermondes valsche daed vervoert my buiten spoor.
Isabel. Een grouwelicke moord, en' die, nae mijn gevoelen,
Met al den Oceaen niet af en is te spoelen.)
Maer zegt my, Waremond, kent gy oock mee' den aerd
Van 't Neerlandsch Volck? hiel 't wel hun Vorsten wat in waerd'.
D'inbeelding, by zo vrij, gelijck gy zegt gebooren,
Gaf die geen losse toom? werd eerbied niet verlooren
Daer eeven eedel stoft? dat al te vrij verstand,
Verwaent het niet te veel? en' springt als uit den band?
Waremond. Gelijck een huisgezin, geteelt van eenen vader,
Niet teffens werd besprengt, met een gelijcken ader

 Van

Van zeegen, maer in klein getal eenzich verheft,
Die, of in herſſen, of in krachten, overtreft.
Ziet, zoo in Buirten, zoo in Dorpen, zoo in Steeden.
Hoe meerder volcks, hoe meer zijn d'uitgeſteecken leeden.
Gelijck dan ſcherp vernuft, een minderken nis buigt.
Zo oock gemeen verſtand, zich voelend' overtuigt,
In een, die van geboort' niet min is dan zijn broeder
Wijckt van zich zelfs, verzoeckt een ſtercker tot zijn hoeder.
Ontziet de wijsheid; reickt den teugel van 't gebied,
Den mannen, dieze voegt, op dat het al geſchied'
Ten dienſte van 't gemeen: om reegel, en' om wetten:
Om recht te ſchaffen, om 't geweld een pael te zetten.
En' om het hoofdbeſtier te zien in meerder glans:
Werd hem, die daer ſteeckt uit, gegeeven d'opperkrans,
Ten luiſter van het land, en' tot een ſchrick van buiten:
Om met ontzach en' eer 't gunt heilzaemſt' is te uiten.
Die wint een groote lof, en' maeckt door vroome dae'n,
Dat zijn verdienſten, op zijn Naezaed overgaen.
Zo gingt den Bataviers: die eerſt tot Vorſten namen
De vroomſte van het volck: en' zagen in 't beramen,
Op d'ee'ldom des gemoeds, op d'eere van 't geſlacht,
Op kloecke daden, op de hand en' arm van kracht;
En' op het wijs beleid. Doch met een Vorſt te kiezen,
Noit wouden in 't geheel het hoog gezag verliezen:
Maer deilden d'heerſchappij, de Vree', het Krijgſgeſchil,
De keur van Bondgenot, ſtond al niet aen zijn wil.
De Vorſt en mocht het land, niet, nae zijn luſt, belaſten
Met nieuwe ſchot: de wet verboo' hem toe te taſten,
Maer liet hem zijne bee': die 's volcks bezorgde Raed
Hem ſchonck, of afſloeg, nae men 't vond, of goed, of quaed.
Schoon iemand leen bezaet van Hollands ouden Grave,
Geen manſchap dwong dien, dat hy zich met hem begave

Ter heerevaerd*, dan met bewil'ging van het land:
De Vorst en' 't Volck most zijn van eenderley verstand.
Zeit niet het oude schrift, dat, alsmen deur de baren
Van 't holle meir noch mocht der Graven zand bevaren;
De Heerschap deeze Stad, en' Vlerding en' den Dam
Des Rots en' Amstels, voor zijn schuld, tot borgen nam:
Betemde d'eischers, eer hy kon' ten hoogte stijgen,
En' van den Batavier de blijde hulde krijgen?
Al 't voorrecht, d'eene Stad, of d'ander, toegebrocht,
En' by de Vorsten, of geschoncken, of verkocht:
Daer mee' zy willig van haer heerschappij afstaken,
Bleef aen de Steeden vast: men wouw', voor alle zaken,
Dat, als m' een Graef ontfing, hy wierd met eed gehecht,
Aen 't oud, by elcke Stad verkreegen, kost'lick Recht.
Hoe zeer het Volck wee'rom den Vorsten was geneegen;
Hoe ongemeen; daer van getuigden, allentweegen,
Haer ijver, huld en trouw: haer ongeveinsde grond
In 't scheiden van den geen, die hare Hoogheid schond.

Isabel. De Koning Phillips doch haer al voor ontrou melde.
Waremond. Zy noemden ontrou hem, die haer voor ontrou schelde.
Isabel. Men had hem huld gedaen, zo most hem huld geschie'n.
Waremond. Huld op een teegeneed, en' onder een Indien.
Isabel. Zal dan een Koning van zijn Volck hem laten binden?
Waremond. Die Batavieren zoeckt, zal vrije luiden vinden.
Isabel. En' wist dat Alba niet? hoe blies hy zulcken vier?
Waremond. Door d'opgeleide Tiend' en' Spaensche Soldenier.
Isabel. Hy was den Koning trouw en' van een kost'lick weeten.
Waremond. Oock, doe hy lijf en' ziel wou' leggen bey' aen keeten.
Isabel. Hy wou' de ketterij verdempen nieuw gegroeit.
Waremond. Verlooren is 't gedempt, daer 't God niet uit en roeit.
Isabel. Dit schimpige verwijt wy dickmael van haer hoorden.
Waremond. Zo zijn 't dan niet de mijn' maer 't zijn ons vijands woorden.

Iſabel. Maer of haer heele Staet van ons eens wierd verraſt?
Varemond. De groote Wilhem lei' de banden al te vaſt.
Iſabel. 'T geweld verwint: de munt bedriegt wel d'een of d'ander.
Varemond. De zeeven Volck'ren zijn een ketting aen malkander.
Iſabel. Wie houd by yder 't roer? de Ed'len van het Volck?
Varemond. Oock 's vroeds gezanten uit de Ste'en en' 's Landſchaps Tolck.
Iſabel. Maeckt elck zijn Hoogheid? of zijn z' een in zeeven namen?
Varemond. Elck blijft zijn Vrijheer, maer de zeeven zwoeren ſamen.
Iſabel. De ſchat ten oorlog, werd die vreedig wel bereid?
Varemond. Gantſch trou: by yder nae 's machts eevenreedenheid.
Iſabel. Nu geeftmen wel, niet doe 't van Alba wierd bedongen.
Varemond. 'T ſcheelt, datmen willig geeft, of datmen geeft gedwongen.
Iſabel. Hoe willig? meent gy dat men geeft al heuſch en' bly?
Varemond. Die voor zijn vrijheid geeft, koopt zich uit ſlaverny.
Iſabel. Wat wiſtmen of 't niet doe oock diende tot haer vreede?
Varemond. Daer was geen oorlog; roof en bracht de vree' noit meede.
Iſabel. Kan datmen zoo daer geeft wel duiren voor altijd?
Varemond. Dit volck haelt rijckdom zelfs uit haren zwaerſten ſtrijd.
Iſabel. Nu moet Vorſt Phillips dan den Rijckſten overvallen.
Varemond. De rijckſte zijn te ſterck van water en' van wallen.
Iſabel. Hoe 't water wijder is, hoe veiliger is 't zeil.
Varemond. Maer onzen Loodſman kent geen Zeeuſch noch Hollandſch peil.
Iſabel. Wie weet hoe 't zal vergaen? komt laet ons bey' vertrecken.
Wy zullen hooren wat het einde zal ontdecken;
En' zijn als onbekent. Och! of iet goeds geſchag.
Varemond. De tijd, de tijd, die brengt de waerheid aen den dag.

Rey van Roozendaelſche Huiſluiden.

GEluckig zijnze, die in goe' beſloote Stee'n
Haer zelven hebben ne'ergezet:

Nae haren arbeid, rusten zy haer moede lee'n
Des nachts, wel veilig op haer bedt.
Of schoon haer deuren vast verzeeckert voor aen straet,
Van slot en' grendel zijn voorzien,
Noch isser nachtwaeck, die daer d'oogen stae'g op slaet;
Op dat haer niet en zou' misschie'n.
Of schoon zy 's morgens, als de Zon op 't hoogen is,
Ontwaeckt eerst koomen voor den dag;
Noch geeft de winckel, of de kunst meer spijs ten dis
Dan iemand 's middags nutten mag.
In 't zweet zijns aenschijns wint daer weinig man zijn brood;
De handen zijn hem niet vereeld,
Nochtans zo zietmen, by den burger, zelden nood,
Maer wel zo zietm'er dert'le weeld.
'T is niet geleegen in de sterckte van de hand,
Dat iemand daer veel goeds vergaert:
'T vernuft gesleepen, en' 't gelouterde verstand,
Verkrijgt een Rijckdom metter vaerdt.
Den tijd, die 's avonds d'een of d'ander over heeft,
Wanneer hy werd zijns handels moe':
Hier, zijnen nabuir; daer, zijn vriend ten besten geeft,
En' hoort wat nieuws, of brengt wat toe.
De gantsche Weereld, gaet daer over haren baen,
En' werdt'er door de Krijg gescheurt:
Die Vorst was meester, deeze zagmen schand'lick slaen,
En' geene wachtte noch zijn beurt.
Dus, buiten kommer, houd men 't daer als voor een spel:
Elck brengt het voor een klucht mee' t'huis.
Maer weinig denckt men, als men warrem zit en' wel,
Op veeler menschen bitter kruis.
Wy, die daer zitten, wijd en' zijd, verspreid in 't veld,
En' niet voorzien van muir noch wal;

'Vy, zijn een roofgoed', van der Krijgeren geweld.
En' lijden duirig overval.
'Vanneer wy 's avonds, van ons arbeid moe' en' mat;
Een uir, of drie, wel wenſchten ruſt;
Een rot van Krijgſvolck, dickmael ons zo prickelt, dat
Ons, leider, 't ſlapen niet en luſt.
En' die ſoldaten, die ons billick moſten zijn
Een trouwe byſtand in de nood;
Onz' eigen vrienden, die verloch'nen haren ſcijn,
En' maken zelf ons kael en' bloot.
Meeſt alle jaren, krijgen wy de ſlag op 't hoofdt
Van tochten die ons vallen zuir:
'T onrijpe kooren werd te vlucht van 't veld gerooft,
'T gebergde ſleeptmen uit de ſchuir.
Och die de zwaerden, die van beide zijden ſtae'g
Gevvettet werden op de ſnee';
In ploegen ijzers eenmael doch verandert zaeg'
En' 't Neederland in gulde vree'.
Och, die geluckig, voor zijn ſterfdag, eens mocht zien
De goede zaeck zo verr' gebrocht,
Dat een bos pijlen, in getal van zeeventien,
Te zamen bondig waer' verknocht.
Zo lang de Spanjaerd hier beneeden heerſchen zal,
En' zie ick noit dat ick begeer':
Spant Ne'erland ſamen, doet u' ruimen ſtad en' wal;
Ontlaſt u' eens van dien Ibeer.

Zacht, daer is iemand, die my in mijn reeden ſtoort:
Ick zwijg' en' heb gedaen, komt maken wy ons voort.

DERDE BEDRIIF.

Balanson. *Santa Cruz.*

Balanson. 'K Hou' 't Prinsseland bezet, en' allesins de kreecken
Van wachten wel voorzien. *S. Cruz.* En' onze vloot gesteec-
Deur 't Zaftings gat, vertoont haer weer op 't ruime Scheld, (ken,
En' dreigt den Zeeuw, van verr' een zichtbaer scharp geweld.
Wie bracht oit zulcken schrick? wie dorst oit, van te vooren,
Maer dencken dat ick doe? zo, zoo, gy zijt verlooren,
Gy trotse Bataviers: dit is den zwaren dag
Van Crutzen blicksem en' gegruwde donderslag.
Wie zal ons wederstaen? of wie zal ons beletten
U dijck te klampen? en' de voet op 't land te zetten?
Gy zijt in lij': want waer verwacht gy 't groot getal
Van kielen? gissing mist: gy beeft vast overal.
'T zy datmen by de Hont' schijnt Valckenis te dreigen,
Om heel Zuidbeeverland te maken 's Konings eigen.
'T zy datmen, deur de kreeck, den Batsen toor' n voorby
Na Bergen drijv' en' klem dat van de waterzij'
'T zy datmen verder loop', en' land, en' legg' aen kolen
Het volck van Scherpenes, en' Portvliet, achter Tolen.
'T zy datmen wee'r schiet op, en zet het aen de slijck
By Weemelding: 't zy datmen tarn' aen Maertensdijck:
Of datmen lager storm' op die van Stavenisse,
Ten schrick van Colijnsplaet en' Kats en' Emelisse.
'T zy dat, (wanneer de vloot wat dieper t'zeewaert holt)
Men krijg' den oever, die zijn naem van Ziring grolt.
Of damen 't Volckerack tot Wilmstad toe zie krielen
Van Spaensche zeilen, en' vol volcks gestopte kielen

Zo dat van 't Prinſſeland, tot op Odulphus plaet,
Scheepsboorden vaſtgeklampt ons dienen tot een ſtraet.
Ick zie al, Bataviers, ick zie de uire naken,
Dat ick my meeſter van u' binnen ſtroom zal maken.
Dat Oelofs droogt' my is ten ſtercke ſchans bereid,
Dat Wilmſtad toevalt, en' den Zeeuw van Holland ſcheid.
lanſon. Dat een verbaeſtheid zy voogdeſſe der gemoeden,
Den volck'ren die gy noemt, kan ick al wel bevroeden.
De groote jaren, die den bouwer, ſtijf en' ſterck;
Met woelend' onruſt, heeft verſleeten aen dit werck.
Een ſchat van koſten, tot de ruſting, uitgeſchooten.
'T lang marren; zoo veel meer verſchrick'lick, als 't vergrooten
Van 't nakend quaed (ten vaer' en' angſte van de ziel)
Daer door met groover beeld geſchildert in haer viel.
Dit al maeckt vreez': maer om by Valckenis te landen,
Mijn Heer; een vloot leit ree', die op haer los zal branden.
Zuidbeeverland, bezet van Thienen, is een ſtreeck
Van alle kanten vrij; en' zacktmen deur de kreeck,
Na Bergen, daeltmen voort wat binnen op de ſtroomen;
Wat middel raemt gy, om wee'rom te rug' te komen;
Zo 't wee'r u niet en dient? zo een deurgaende tij,
Met voorwind, niet in al's, u nae ons wenſch gedy'?
Werckt gy geen wonder, zoo kan ick, van nu af, voelen,
Hoe jammerlick de vloot haer zal te ſchande woelen.
'K zie Carey drijven af van Lillo, 'k zie de macht
Van ſcheepen, die daer leit, aen 't Keizers hoofd, te wacht;
Daer by gevoegt: ick zie te Bergen kielen proppen
Met Krijgſluy', die de ſtroom van acht'ren zullen ſtoppen.
En' neemt men land? kan niet Vorſt Fred'rick, overal,
Haeſt by zijn? hy verwacht maer, waer men landen zal:
Zo zal men daer gezwind zijn wiſſe boden vinden,
Om flucks te doen beſcheid. Hy oordeelt als de blinden,

Die, zoo de vloot recht uit, een wel bevallig ſtuck
Dat anders toeſchrijv' als u' naem, en' wonderluck.
Denckt eens, met wie gy ſtrijd, des grooten Hend'ricks daden
Zijn over lang bekent: de zwaer' ontelb're ſchaden,
Die Phillips van hem houd, zijn ſtroamen totten bloed';
En' ſmarten bitter, datſ' hem drucken in 't gemoed.
Ick wil u' hittig brein, ten toorne, niet verveelen,
Met wercken zijner jeugd: laet maer u' zinnen ſpeelen,
Op wond'ren, die hy dee', nae dat hy heilig zwoer,
Voor zijne Bataviers, te zitten aen het roer.
Het eerſte loff'lick ſtuck was Grol: alwaer hy toonde,
VVat vroomheid, wat vernuft, en' wijsheid by hem woonde.
Ons Konincklicke Volck, ſtond aen d'omvangen perck
Zijns leegers, als verſuft, en' ijſde voor het werck:
En' hy voor aller oog, in viermael zeeven dagen,
De zeegekroon heeft, tot verwond'ring, weggedragen.
Van dat Apol, die op zijn gulde wagen zat,
Des Heemels gordel nu wel driewerf twintig mat;
Heeft noit de Batavier ons zoo veel afgewonnen,
Als dapp're Fred'rick op de leſte zeeven Zonnen.
De Stad, daer by men zwoer; diens overgang men hiel
Wel zwaerder, dan of oit den hoogen Heemel viel:
Die ſcheen, als voor geweld en' alle ſtorm onwanck'lick,
Van water, van moeraſch, en' ſchanſſen onbeganck'lick:
Was niet voor hem bevrijd. Hy heeft de diepe moe'r
Gedroogt; d'onganckb're weg gemaeckt een harde vloer:
De wat'ren afgetapt: hy heeft een dijck geſchooren,
Daer Grobbendonck voor ſchrack, en' gaf zich half verlooren.
Vorſt Phillips grof geweld, tot ſtormen aengeleid,
Viel ſchandelick te rugg' en' ſloug tot ydelheid.
Men toog ten Veluw in: wat dorſt niet hoogmoed dencken?
Een licht zou' zien ons Ros; Eems, Vaert en' Amſtel drencken.

Den uchtend t'Amersfoord, den ſchoonen dag, men nam
Tot Utrecht, d'avondruſt zou' zijn ten Rijcken Dam.
De ſchrick dee' hier en' daer den bangen menſch vaſt zuchten:
De bloode ſchoeiden al de voeten, om te vluchten.
Doch Fred'rick zag niet om, maer ſtond, gelijck een muir,
Geveſt: zijn hand viel ſchets, hoe lang, hoe meerder zuir.
Die, met vermeet'le tong, gantſch Holland af wou' loopen,
Den veil'gen bouman en gezeeten burger ſtroopen;
Nam zelf de vlucht: het merck van zijne wonderdaed,
Bleeck, Amersfoorder, aen u zeevendaegſchen Raed.
Doe Montecuculi de ſpinde, wierd geſlooten,
Van 't ſtercke Weezel, en' d'Ibeer daer uit geſtooten.
De Boſſchenaer vernam een veldgeſchrey; gezwier
Van vreugd: op elcke ſpies ontſtack een zeegevier.
Den grooten Heind'rick, me'er gemoed, als van te vooren;
Schoot ſcherper blickſem uit, liet zwaerder donder hooren.
Des Grobbendonck bezweeck, en' voelde al te ras,
Dat d'onverwonnen Boſch, by Fred'rick winbaer was.
S. Cruz. Dat ſcheen doe zijn geluck: die kans moet nu verkeeren.
Alanſon. Beleid was daer, en' oock voorzichtigheid te leeren.
S. Cruz. De Koning heeft alſdoen zijn Santa Cruz gemiſt.
Alanſon. 'T is vvaer; daer uit vverd nu, by my 't verlies gegiſt.
S. Cruz. Wie heeft mijn hand, oit min, als goddelick vernomen?
Alanſon. Ick vvenſchte, dat gy vvaert oock op de Zeeuſche ſtromen.
De zeege hiel ick vvis. *S. Cruz.* Ick zal daer doen beſcheid.
Zo vvel als hier, de ſtrijd gaet aen op mijn beleid.
Alanſon. De vvind en' 't vvee'r, doen vvel 't voorneemen vvat verand'ren.
S. Cruz. 'T hangt aen mijn vvil: ick, vvind, en' vvee'r verſtaen malkand'ren.
Alanſon. 'T begin is vvonder goed en' heeft een ſchoonen ſchijn.
S. Cruz. Ick meen, eer lang, zo zal het einde beter zijn.

Reinherte.

HOe beeft mijn teed're hart voor d'opgang van de morgen!
Te meer den avond naeckt, te mee'r verzwaert mijn zorgen.
De liefd' en' kommer, dreef my ylens hier na toe:
En' hoe ick naerder kom, hoe min ick ben te moe'.
Ick heb my in den ring, des leegers, hier versteecken,
En' hoor' vast heim'lick om, hoe dat de luiden spreecken.
Wiens inzicht wat bevalt, wiens oordeel datter streelt:
Geen woord en is zo goed, dat mijne wonden heelt.
VVant gae ick maer alleen met mijn gemoed te rade,
Zo voel ick by my zelv' een voorspoock van het quade.
Ick zie het onheil als angstvallig te gemoet,
Dat my voor zijne slag te meerder schricken doet.
Hoe zeer, hoe zeer had ick van groot geluck te roemen,
Zo'k u, Vermander, maer gevangen hoorde noemen.
Zo gy, de dood ontslipt, gezeeten waert in vree',
Daer Koning VVilhem 't slot zijns woonings vesten dee'.
Daer nu zijn Haeg, door 't lof der boomen schoone kruinen,
En' huizen hooger top, verschuilt de minder duinen.
Daer zelfs, door Maurits hand, de Vorst van Arragon,
Ten beuit geschort, in koy most duicken voor de Zon.
Iek ging' er heen en' zou' niet lang u aenzien derven,
Maer van Vorst Fred'rick zag ick veilig te verwerven;
Dat zelfs u' Ridders woord, gegeeven tot een pand,
En' waerborg voor u vlucht, u stelde buiten band.
Dat gy, dat ick, met u, (op 't zoetste van den dage,)
My vullen zou', met al de wellust van den Hage.
Alwaer des Vivers koelt' een verschen adem geeft,
Die deur het eeck'le blad en' groene linde zvveeft.
VVanneer zy vverd gelaeft van 't nat der klare Beecken
Die zuiver, als Cristal, uit vvitte bergen leecken.

Of daer een dubb'le Ry van boomen, hart en' zin
Verluſt, en' 's avonds dient den wand'laer en' de Min.
Daer d'een verliefde tack deur d'and're komt te breiden,
En' leert hoe reine Min 't opwaſſend paer moet leiden.
Of daer het Boſch niet ſtreckt het zwijn ten wildernis;
De wolf ten roofneſt: maer der joff'ren luſthof is.
Als duizend menſchen haer gemoed'ren daer verzaden,
Hier, in het vrolick groen, daer, in de wandelpaden:
Gezeeten laeg, of op een hoogt', of in 't verſchiet;
Zo verr' het wacker oog ten Boſchwaert inne ziet.
Door dit vermaeck, zo zou' de ſmart, der ongelucken,
Verzachten; u en mijn gemoed te minder drucken.
Tot dat een bly rantſoen (och! laet het zijn geſtelt
Zo hoog als 't wil) voor u zou' weezen aengetelt.
Maer ach, wat vley ick my: waer van mag ick vermanen?
Het vallen van de nacht doet bigg'len heete tranen
Ten bleicken wangen af, 't benaude hart', geperſt,
Zich wringt, dat zucht op zucht ten bangen borſt uitberſt.
Och! mijn Vermander, ick ben angſtig voor u leeven.

Santa Cruz. *Balanſon.* *Een Spy.*

S. Cruz. ZEgt my, hoe ver' de vloot de ſtroom is afgedreeven,
Waer zaegt gy z' alderleſt? *Reinh.* Dit volck my ſtoort, ick vlucht
En' draeg mijn qualen mee'. *De Spy.* Niet van een veld-gerucht,
Noch loſſe tijding, daermen dick in werd bedrogen;
Maer van het geen ick weet, of zag met eigen ogen,
Zal ick, mijn Heer, u zijn een wis getuig: na dat
Des Konings groote vloot, nu deur het Saftings gat

Gesteecken, verder liep, en' schoot voor by den lande
Van Bergen, daer de schans van 't Zuiden op haer brande:
Viel 't water, en' de macht, die half by Romerswael
Eerst vast zat, raeckte los, wat zeg ick t'eenemael?
Neen, achtien kielen, al te zaem op 't droog gestoten
Verbeiden nae 't gety, om wee'r te komen vloten.
De voorste, dicht by 't land van Scherpenes gebracht,
Die schoten 't ancker uit en' bleeven daer te wacht:
Op dat de and're, die de vloed wee'r vlot zou' maken,
Tijd mochten winnen, om by 't heele gros te raken.
'T gewassen water kreeg de gantsche macht by een:
Doe heeft den Ammirael de Vloot gedeilt in tween.
Een deel verbleef daer stil, en' scheen wel half te neigen,
Als ofmen d'oever 's lands van Scherpenes zou' dreigen.
Een deel, het ancker op, zich onder zeil begaf,
En' liep, in volle vaerd' de Scheld noch verder af.
S. Cruz. Wat doet de vijand? is die wacker op de beenen?
De Spy. Zo haest men zag, dat haer de vloot begon te meenen,
Boo' Fred'rick Morgan op: die hy van daer terstond,
Met uitgeleezen volck, in alder haesten, zond
Recht deur 't verdroncken land en' kreecken nae ter Tolen.
Ter Eendrecht, was de zorg' en' last van 't veer bevolen
Aen schuiten, daer hy 't gros in overzetten dee'.
Hier riepmen, dat ons volck had land: hy hiel geen stee'.
Maer, met de voortocht, steeg op meenig vlugge wagen,
En' wierd, in alderijl, tot aen de Scheld gedragen.
Daer vond hy, dat de vloot noch vast op ancker lag:
Dit 's 't al: een ander haest meer tijdings brengen mag.
S. Cruz. 'T is wel, vertreckt: ick weet dat Fred'rick niet zal rusten:
Maer dat hy zoo te scheep, als van de Zeeusche kusten
Zal brengen storm op storm: wat zegt gy Balanson?
Balanson. Groot is het, groot is 't werck, dat Santa Cruz begon.

[.] Cruz.	Ick treck vaſt Zeeland en' gantſch Holland in het wapen.
[B]alanſon.	Daer't alles wapen roept is 't dickmael quaed geſchapen.
[.] Cruz.	Want dat geſchied, wanneer de nood gaet aen de man.
[B]alanſon.	En' dan is 't dat de nood wel dick het meeſte kan.
[.] Cruz.	Maer daer een meerder komt, daer moet een minder wijcken.
[B]alanſon.	Een die de meerder ſchijnt, zal dick de minder blijcken.
[.] Cruz.	Wat kan de macht niet, die met ſtoutheid is verzelt?
[B]alanſon.	Daer bleef meer ſtout, als wel voorzichtig, man, in 't veldt.
[.] Cruz.	Die onverſaegt is ſtrijd, mijns oordeels, eerſt te deegen.
[B]alanſon.	Maer beeter, die 't gevaer van 't werck kan overweegen.
[.] Cruz.	Meent gy dan dat ons doen wel loopen zou' tot niet?
[B]alanſon.	Het loop zo 't mag: u wil en' 's Konings wil geſchiedt.
[.] Cruz.	'T is waer, hy woud' 't en' 't is by my zo goed gevonden.
[B]alanſon.	Ick wenſch 't u wel geluckt, dat gy hebt onderwonden.
[.] Cruz.	Paſt gy op 't Prinſſeland en' telckens boden ſchickt.
[B]alanſon.	Ick gae: maer 'k hou' dit ſtuck veel zwaerder dan hy 't wickt.

Rey van Bredanaers.

DE duiſt're nacht, van booz' en' duiſt're wercken,
Een koeſtervrouw: den aerdboom deckt
Met hare zwarte vlercken.
Hoe komt het dat de ſchoonſt' van 's Heemels ogen,
Zijn gulde ſtraelen onbevleckt,
Te vroug ons heeft onttogen?
Hy haette 't quaed, dat hy zag toebereiden:
Daerom zo is hy, voor zijn tijd,
Met raſſe loop geſcheiden.
'K heb, zeï Apol', u liever uit te rucken,
Dan gy, mijn licht, getuige zijt
Van zoo veel ongelucken.

Vit had hy, en' 't gespan stack op zijn ooren;
De galm van goddelicke stem
Die gaf zijn viertal spooren.
Het vlugge rad en liet noch veur noch slencken:
In ommezien zo zagmen hem
Zijn hoofd in 't westen drencken.
Gy volck'ren die ons teegenwoont van ond'ren;
Hoe moet gy nu verbaest wel staen,
En' schricken en' verwond'ren:
Wanneer gy ziet, een wanverleng van dagen,
V door Apollos vrouge rae'n
Ontijdig toegedragen.
Wat heeft de Zeeuw (onzeekerste der nachten!)
Misschien al onlucks, van d'Ibeer,
In korten te verwachten.
'T medogend hart, bekommert boven maten,
En' liefde tot ons ouden Heer,
Dee' ons Breda verlaten.
Wy komen hier en' zijn in hoop en' vreezen;
Beduchtet, wie, van beiden, thans
Zal overwinner weezen.
'T gemoed is niet voor die, die ons regieren:
Och! dat gy wont de zeegekrans,
Hoofd, van de Batavieren.
'T beslagen Scheld treckt op, in volle wapen;
Het luid gedreig en' hol geschreeuw
En geeft geen tijd van slapen.
'T gerucht vergaert de Burgers en' de Boeren:
Geen land zo klein, by uwen Zeeuw,
Of 't isser al in roeren.
Ja Holland zelf, bezorgt, of 't haer mocht gelden,
Waegt om end' omme, van den roep,
En' is in vaerd' en' velden.

len valt'er t'ſaem : de vreeze heeftſe binnen,
Dat ergens meenig honderd ſloep
Haer mocht de kuſt af winnen.
e ſtoute tocht, balddadig aengevangen,
Ontzet alom den Batavier
Mits haer' onſtuime gangen.
ly weet niet, hoemen durft, zo zorg'loos, komen,
Gelijck als uit een wanhoop, ſchier
Op 't binnenſt' van zijn ſtromen.
' is hovaerd van d'Ibeer, die raeckt aen 't woelen,
Om zijn onbluſſchelicke vlam,
Met Hollandſch bloed, te koelen.
aer toe vergalt hy, Nee'rland, u gemoed'ren:
Dat volck van eene tong en' ſtam
De ziel zoeckt haerder broed'ren.
ch! hoe dus dol gy menſchen? dat gy alle,
Die landſluy zijt, malkand'ren moord,
Een vremd'ling ten gevalle?
en vremd'ling, die gy ziet maer daer toe neigen,
Om u te ſleuren, aen een koord,
Als lijfs en' leevens eigen.
al hy u wel een Staet van 't land betrouwen?
Mag d'Ingezeeten wel een hand
Mee' aen den teugel houwen?
leugt gy wel, nae, van ouds, geſtaefde Schriften,
(O voormaels vrije Neederland!)
Verhand'len u' geſchiften?
leen; want men zucht daer onder Spaenſche Raden;
En' heeft voor d'uitſpraeck, van een deel
Geſpuis, vol ongenaden.
n' als daer valt een der Maraenſche koppen;
Terſtond men weet, met eens zo veel,
De plaets wee'r vol te ſtoppen.

Maer wie verheft daer zijn gebaer en' fier gelaed?
Dit is een ſtael van 't al te woeſte Spaenſche zaed.

VIERDE BEDRIIF.

Hidalgo.

'K Had Bergen niet zo haeſt, van verr', in 't oog gekreegen;
De vloot was ick al moe'. 'K hou van geen holle weegen:
Nu ſtae ick vaſt: los hobt en' hoſt en' boſt het ſchip:
Schuwt gy een droogt', licht ſtoot gy elders aen een klip.
Op 't land, is 't zeecker tree'n. 'K was willig mee' gevaren,
Van Antwerp af; maer als wy deur de zuidkreeck waren,
Zo kreeg ick wacker 't gors, en' lande tot mijn keur,
De vijand zwermde daer ontrent: ick ſtack niet deur,
Als een, die krijgers vreeſt en' heim'lick ſluipt, maer eeven,
Gelijck als Herc'les, met den hoofde opgeheeven,
En' knodz' in zijne vuiſt; toog dwers door 't open veld;
Brack deur, en' matſte, die wee'rſtreefde zijn geweld:
Zo teeg ick groote Mars ten vaerde, onverſchrocken,
Die my bejeegent heeft en ſpreeckt van geen gelocken.
Wat dapper Krijgſman zich maer ſtellen wou' te weer,
Die bleef er en' viel deur mijn Spaenſche kling ter nee'r.
Vernam ick hier en' daer, verburgen achter hagen,
Veel vijands, nu en' dan een hoop van hinderlagen:

Die,

ie, tot een rot verzaemt, my vielen op het lijf,
n' ſchoren lood zo dicht als hagel; 'k ſtond al ſtijf
et mijnen ſtalen borſt: de wee'rſteuit, van de kogels,
ie niet en hechten, gaf daer meenig looper vlogels.
eel hoorders, van mijn, meer als menſchelicke, ſtem;
ving, het beevend' hart, een koud' en' doode klem,
n' wierden a'emloos: veel, die maer de vlamme naeckten
ijns weezens, van den brand, ter aerden needer raeckten.
n' and're, dien 't gemoed, in 't ſtrijden, was te warm;
evoelden oock, in 't eind', de zwaerte van mijn arm.
Vie iſs'r mijns gelijck doch, onder al de helden,
aer Spanjen roem op draegt? ick zag'er, die daer velden,
ls in een ogenblick, vijf hondert man; 't ſchijnt veel:
aer dat en heeft by my niet voor het tiende deel.
k heb den tijd gezien, dat ick, met deeze handen,
es duizend Krijgſluy', niet alleen quam aen te randen,
aer, als een blickſem, ſloug. Ick ſcheen geheel benart
eenen engen weg: nochtans, gelijck mijn hart,
grooter als het lijf, zo kon' 't geen engte lij'en.
k drong en' deilde ſluks de deungeſloten rijen
an haer ſlagorden: en' of, ſchoon, ick voelde, voor,
n' achter, en' ter zy' de klem: ick brack'er door;
n' hackt' en' hieuw ter nee'r de gantſche rechtervleugel:
e ruiter, die 't ontquam, gaf 't ſnelle paerd den teugel,
n' nam de volle vlucht: 't gros, datter overbleef,
erbijſtert, van de ſlag; ick als een kudde dreef,
en zeege, voor my heen, en' bracht van mijnen vaerde,
wee duizend man te voet, en' duizend man te paerde.
't wonder? neen 't; zo ver' de vaſte ſterren ſtaen,
oog van de locht: zo groot de Zon is by de Maen:
n' zoo veel als den dag, die pronckt in held're luiſter,
cheelt van de nacht, die daer gedoken leit in duiſter:

Zo ver', zo groot, zo veel, oock uitsteeckt 't Spaensche bloed
By and're volck'ren, die maer zijn een wormen broed.
'T en waer' ick wist, dat oock een Spanjaerd waer' geboren,
Wies op, wierd oud, en' wee'r het leeven had verloren:
Geen man, hoe kloeck van brein, my voerde in den zin,
Dat zulcken stof kreeg eind' of oit had een begin.
Terwijl ick spreeck, zo raeckt mijn heete bloed aen 't zwellen:
Ick woel: end' werd geroert, met spijt en' ak'lick quellen..
Vraegt gy waerom? ick held, ging van de vloot vroeg door,
En' dacht niet, datse doe haer Ammirael verloor.
Wat zeg ick? droom ick? heb ick oock de vloot begeeven?
Mijn voeten worden los: de grond begint te leeven.
Ick voel my noch te scheep: loef, Stierman, loef, het schip
Raeckt onklaer: zie ick deur de scheemer daer een klip?
Of is 't een ander zeil, dat zijnen weg is bijster?
Geeft vier, 't is vijand, neen: ziet, wat een wollick rijster.
Of is het land, dat zich verheft voor mijn gezicht?
Zacht, 't is den oever, zacht: loopt schielick niet te dicht.

Reinherte.

VInd ick my niet alleen? onveiligste der nachten,
Wat zijt gy nijdig, wat belet gy my al klachten.

Hidalgo. Wie daer! *Reinh.* Och, of ick dorst, ick vraegde deezen Heer
Na mijn Vermander. *Hid.* Spreeckt, wat wilt gy? 't schijnt wat meer
Als mensch'lick. *Reinh.* Grooten Held, ick had zeer gaern vernomen,
Wat teegenweer de Vloot ontmoet op 's vijands stromen:
Ziet, hoe dat ick, voor u, vernee'r mijn droeve ziel.

Hidalgo. Schoon my de eer komt toe, 'k en wil niet datse kniel'.

Rijst

Rijſt op, wie bent gy? *Reinh.* Een ellendig menſch, beneepen
Tot ſtervens toe. Ick zag, met deeze vloot, afſcheepen
Mijn lieve leeven, en' ick bleef, voor dood, aen land.
Des goeddoens ziecke eer, hoofdvijandin van ſchand,
Dee' dat zo zwaere reiz' Vermander heeft verkooren.
Hidalgo. Bleeft gy aen land? hoe kom ick hier u ſtem te hooren?
Wie bracht u binnen boord? hoe raeckte gy hier in?
Gy zijt geen menſch, maer eer de moeder van de Min.
Godinne houd u ruſt, en' wacht u voor het hoſſen
Des zeekars; hier en is geen Paris te verloſſen,
Hier is geen Troyen; hier is Meneläus niet,
Die Helena vervolgt; den oorlog, die gy ziet,
Geld and're, geld de kuſt en 'kroon der Batavieren.
Vertreckt, vertreckt; dat ick het roer mag veilig ſtieren.
Godin, vertreckt, gy hebt een God voor u gezicht:
'K heb Jupiter te neef en' Juno tot mijn nicht.
Wat neef? hy is mijn broe'r en' zy mijn zwagerinne.
Ick ben Neptun, Godin, die, met mijn drietand winne
Der golven hooge ſprong, kent gy my niet? gy had
Wel kennis, doe'k Jupijn zo yv'rig voor u bad;
Wanneer gy met u boel, in't yz're net gewonden,
In ſchand'lick overſpel, wierd op de daed bevonden.
Mijn bee' heeft u verloſt. *Reinh.* Och! beſt verberg ick my.
Dit is een ydel hoofd, verheert van razerny.
Hidalgo. Ben ick u quijt? ick dacht, om dat de zee u teelde,
Dat u noch heerſchappy van dien in d'herſſen ſpeelde.
'T is mijn, 't is mijn, dit Rijck: gaet gy na Paphos toe,
Dat is u erfdeel: ick en ben mijn Kroon niet moe'.
Wie daer? 'k zie vijand, ſtrijckt: waer wilt gy dullaerd varen?
Ziet, wie hier is, een God en' heerſcher van de baren.
Hoe ſtrijckt gy niet? maer ſtormt gy? wilt gy dat ick koom'?
En' wentel, ſchip en' volck in 't grondzop van de ſtroom?

Rey vã Bredanaers. Bedaert u, Heer; geen mensch en dreigt hier, noch en ſlat'er:
Gy, wy, zijn al te land: hier is noch ſchip noch water.
Hidalgo. Hoe land? wat oever is 't daer op ick heb de voet?
Rampzael'ge, daer ick nu mijn toor'n aen koelen moet.
Hoe, zijn wy al aen land? 'k wil flucks mijn wapen gorden,
'K verleg de Drietand: nu zo ben ick Mars geworden.
Wat volck zal doch hier eerſt bezoet'len mijn geweer?
Daer Vrou Jacoba ſchool met haren Zeeuſchen Heer?
Nae dat zy, heillooz', al haer hoogverheeven ſtaten,
Trouziecke Landgravin, ellendig moſt verlaten?
Of valt het lot op u, gy trots' en' vaſte Stee'?
Gy Vorſten herberg? oud en' ſtrijdbaer Zierickzee?
Ontzet gy u niet voor dit groot getal van ſcheepen?
Ziet uit, en' merckt, wat een geweld zy met haer ſleepen.
Mijn ſtael ontſlipt gy niet, gy valt my in de hand:
Wie meent gy dat ick ben? des weerelds dwingeland,
En' aller volck'ren ſchrick. gy zult van my noch horen.

Drie Schimmen.

1. Schim. VLucht, vlucht, vlucht; ſtaet niet ſtil: vlucht, vlucht; wy zijn verloren.
Hidalgo. Van waer? geeft my het woord. 2. *Schim.* Bergt, bergt u voor de ſlag;
De ſlag, die treft en' dood'. *Hid.* Wat Krijg is dit? 3. *Schim.* Ach! Ach!.
Gaet deur en' leert aen ons. *Hid.* Hier raeck' ick om het leeven.
De 3. Schimmen teſſens. Vlucht, ſtaet niet ſtil: vlucht, vlucht. *Hid.* De beenen my begeeven.
Ick zijg' ter aerden nee'r en' dale nae het graf.
Rey. Daer leit een hoofd vol winds, dat niet dan woorden gaf.
Ziet, hoe de wer'ld haer ſchijn verreuilt, in oogenblicken.
Die 't al terſtond wou' doo'n, laet zich, ter dood verſchricken,

Van yd'le ſchimmen, boo'n van onzer Spaenſchen val.

Hidalgo. Een al te zware damp van ſlaep, drock my den bal
Der oogen: wat een droom heeft ſtadig mijn gedachten
Bekommert! macht van ſcheepen, droeve vrouwe klachten.
Ick God, van een Godin, gedreigt, om Rijck en' Kroon;
Beſtormde d'oevers, my beſtormde 't heir van doo'n.
Nu ben ick wacker; gantſch alleen: en' 't ſpoock verdweenen.
Ick gae, om, Santa Cruz, een ſtercken arm te leenen.
Het ſchip viel my te eng. 'k en diende niet op zee.

[illegible]ey. Zo licht, als Proteûs, hebt gy u' vervorming ree'.

Iſabel. VVaremond.

Iſabel. ZO is dan 't ongeluck, in allen ſchijn, onz' meeſter.
Qua' tijding, dick vernieuwt, ſpoockt waerheid. Wie en vreeſt'er
Doch niet zo veel, als ick? Het uitgeleezen puick
Des vijands, volgt te ſcheep; en' d'onz' als in een vuick
Geloopen, zijn benart. Wil iemand 't lieve leeven
Met vluchten zoecken; raed en' macht moet hem begeeven.
Te kiezen 't woeſte diep, is ſterven: 't naeſte land
Te neemen, is den Zeeuw te vallen in de hand.
Een vijand, eerſt getergt, daer nae verwinner, woede
Ten toorne dickmael voort, in ongekoelden moede.
De donck're nacht maeckt ſtout. Het zwaerd, dat niet en ruſt,
Breeckt op zijn winſt al deur, en' boet zijn dolle luſt.
De eerſte razerny en heeft geen wet. Mijn wenſchen
Is, dat de Vluchter tref' geen al te woe'nde menſchen:
De gramſchap haeſt verkoel': 't geſtilde dwee gemoed
Zich laet' verzaden, met den beuit van ſchip en' goed.

VVaremond. Ofſchoon u' geeſt getuigt het onheil onzer ſcheepen,
Verſlaet u, noch en toont u niet te zeer beneepen.

Medogend zijn is deugd; maer teegen druck en' leid
Zich op te heffen, is eens Vorſten dapperheid.
Gy die, in vromen moed, den mannen plaegt te tarten;
Veraerd't nu noch niet: laet geen teegenſpoed u ſmarten.
Hoe wijs, hoe kloeck, men 't in den oorlog keert of wend,
'T valt dus, of zoo: 't hangt al aen een onzeeker end.
En' 't gund wy, menſchen, dick het allerzwaerſte wicken,
Werd voordeel: God zal 't quaed veeltijds ten beſte ſchicken.
Winſt is geen erf: 't geluck het ongeluck verpooſt:
En' zulck een trooſt zich wel, die zich met erger trooſt.
Hier ſchiet my in den zin, hoe, over veele eeuwen,
Een Vlaemſche Graef beſtree' Hollanders ende Zeeuwen;
Recht, daer de Vloot nu tobt, en' hoe de Vlaming dreef,
Voorbarig, in zijn dood: de Graef gevangen bleef.
Na dat de Velzer Heer, van Floris uitgezonden,
Op zijne wee'rkomſt, vond zijn echtgenoot geſchonden:
Dat Hollands Vorſt, de Kroon des Adels klein geacht,
Het Recht gekreuckt; de hoon verzwaert met Vrouwe kracht.
Gevallen was deur 't zwaerd; dat zijnen zoon, verheeven
Tot 's vaders krans; met een gelijcke geeſt gedreeven:
Van Borſelen gevleit en' aengeſtoockt, de wet
Der Steeden, boven Recht, wou' hebben ſtout verzet.
Dat hy, op weg geſteuit', moſt ſtaken zijn vermeeten,
Doe Borſ'len wierd, ter dood, ten venſt'ren uitgeſmeeten:
Gebrack het man'lick oir der Vorſten: Hollands Heer;
Geſteegen tot den top van hovaerdy, viel nee'r
Met zijn gewicht; alzoo verandert God de Staten,
Wanneerze, vol van trots, tree'n buiten alle maten.
Een Heenegouſche neef, geteelt uit vrouwen rij
Gaf zich in Holland, en' ontfing de Heerſchappij'.
Dies Borſ'lens heete bloed; om 's voorzaeds leed te wreecken,
Of zelfs te heerſchen: mits de macht begon t'ontbreeken,
Zocht

tocht hulp in Vlaenderland. Der Francken Koning, doe,
Als nu, den Batavier een vriend; zond, haeſtich toe,
Geweld van ſcheepen, en' hy viel den Vlaming teegen:
Het vrome Zierickzee, van vijand, allentweegen,
Besloten, greep een moed en' hoopte op ontzet:
Hollander, Franck, en' Zeeuw, die hadden 't zwaerd gewet,
In onderlingen eed, om Gwijs ontelb're kielen,
En' Borſ'lens aenhang, al en' teffens te vernielen;
Ofzelf, met ſchip en' volck (o trou! hoe weinig ſtaets
Maeckt ghy van 't leeven!) dood te blijven op de plaets.
'T gevecht ging aen: wat was daer ſchrickelicken donder
Van ſtrijdbaer' mannen! in den ſtorm wracht God zijn wonder.
Graef Gwy zond uit een ſchip; met oly, peck, en' ſtroo
Geballaſt, barnend' op, in voorwind, lichter loo,
Recht nae den Batavier: die kon' 't geweld niet weeren,
Zo 't God niet had geweert. God dee' de winden keeren
In oogenblick; het kiel gedraeit, nam vaerdig ſchoot,
En' liep, met volle vlam, wee'r in zijns Heeren vloot.
Den brand, by hem geſtoockt, geen vijand konde ſchaden:
Zijn eigen volck vernam een vier vol ongenaden,
Dat niet en was t'ontvlien, dan midden in de zee.
Doe wierd de Batavier vol moeds: een harde wee,
Viel Grave Gwy op 't lijf: het gros van zijn heirſcharen
Quam om: veel vielen dood, veel ſmoorden in de baren.
Vijf duizend man en' zelf hy Guido wierd gevae'n.
Dus was 't met Borſ'len en' de Vlaemſche tocht gedaen.
Hier uit beſluit ick, dat al deeze dingen hangen
Aen 't luck, of onluck, dat wy dan van God ontfangen.
Zo 't luck u toevalt, roemt u niet met onbeſcheid:
Treft u het onluck, draegt het met gelatentheid.
Van groote nee'rlag is niet zeeckers noch te hooren;
Wee komt haeſt tijds genoeg: en zucht niet van te vooren.

Iſabel. De vreez' van veeler dood my aenhangt als een klit.
Waremond. Te ſneuv'len, of te doo'n, is 't dubbel oorlogſch wit,
En' vromer Krijgsluy' doel; dat moeten wy gedulden.
Iſabel. Hoe meenig ſterft'er om haer Overheeren ſchulden!
'T en was mijn opzet niet de Vloot te zenden af.
Waremond. Zijt mijn getuig, dat ick mijn ſtem oock niet en gaf.
Iſabel. Gy gaeft een goeden raed, en' waert van beeter oordeel.
Waremond. Ick ried' 't wel af, maer doch mijn woord en dee' geen voordeel.
Iſabel. Tot voordeel ſtreckt u, dat gy hebt een vrij gewis.
Waremond. Een goed gemoed, voor al, de grootſte rijckdom is.
Iſabel. 'K vind beſt, dat wy te zaem ons wee'r te rugge ſpoeijen,
Eer 't quaed geruchte meer' en' meer' begint te groeijen:
Gelijck ick heim'lick quam, zo wil ick heim'lick vlie'n:
Krijgt iemand die ons breng' deur 't leeger ongezien.
Waremond. Zo zijt gy niet gezint het einde te verbeiden?
Iſabel. Gantſch niet, ick moet van hier, in aller ylen, ſcheiden.
Waremond. U' wil geſchie', Mevrouw, wy konnen daed'lick gaen.
Iſabel. Neemt my dan voort, ick heb al quaeds genoeg verſtaen.

Reinherte.

GEzwind en' vlugge tijd: (zo plagmen u te noemen)
Zal ick, van ſnelheid, u, of wel van traegheid, doemen?
Hoe ſchielick ſloopt gy deur, wanneer ick leſtmael zat,
En' hiel Vermander, die my lieff'lick had gevat!
'T beſtemde uir was daer, dat elck moſt nae de ſcheepen;
Laet gaen, zei' hy, mijn ziel: met wierd hy, als gegreepen
Van mijnen hals: ick riep, vertoeft, 'k wil noch een woordt:
Hy kuſte my, en' als ick opzag, was hy voort.
Ick liep hem nae; en' lei' hem uit met mijne ogen:
Hy trad in 't ſchip en' was my, als de wind, ontvlogen.

Och tijd, hoe ſleept gy nu! wat kruipt gy zwaer! wel hoe?
Gaet gy te rugg'? of ſtaet gy ſtil? ick ben u moe':
Gy dient my niet, maeckt kort: 'k en zouck geen lange nachten,
Lanckzame, leuije tijd, hoe meugt gy nu zo wachten?
Verſchuilt u doncker kleed en' brengt ons 't morgenrood.
Mijn ziel, waerom? miſſchien zo wenſcht gy om u' dood.
Neen; laet de neevel, die daer hangt, u niet verveelen:
Zy ſtreckt u een vriendin, en' wil qua' tijding heelen.
Maer tijd; verhaelt u loop veel liever, van den dag
Die my geluckig leſt by mijn Vermander zag:
Of immers, blijft maer ſtaen, wilt gy my gunſtig weezen?
Zo dient my noch ſomwijl de hoop, in al mijn vreezen:
En' vraegt, Reinherte, hoe ontroert gy dus u' bloed?
En' laet een droeve vreez' beklemmen u' gemoed?
Vermander, vroom ten ſtrijd, is niettemin zorgvuldig:
'T ſchort hem aen geen beleid: in nood was hy noit ſchuldig
Aen loſſen raed; maer, zeit zy, wijs in zijn beſluit,
Voorzichtig, 't zeeker kieſt, voor al 't onzeeker, uit.
Ach! ick bedrieg my: neen; ick haet, o hoop, u' vleijen:
Het hart my anders tuigt, en' doet my bitter ſchreijen.
Loopt tijd, loopt vlugge voort: breeckt al dit marren af.
Brengt my Vermander hier, of voert my flucks in 't graf.
Wat zie ick? wie komt daer, met miſſelicke ſchreeden,
En' deluw weezen? hoe ontzetten al mijn leeden!
Komt gy in ſchijn van mijn Vermander? of ben 't gij 't,
Vermander, zelf? ontwijckt my niet, indien gij 't zijt:
Wat 's dit? g' ontſlipt my. Zijt gy ſchuw voor u' beminde?
Of belgt gy 't u, dat ick my hier in 't leeger vinde?
'T is liefde, die my dwingt. Vermander, ſpreeckt, gy treckt
U ſtae'g te rugge. Hoe is 't aenſchijn dus geſtreckt?
Wijſt gy my af, en' wilt gy niet dat ick u rake?
Denckt by u zelv' hoe ick, na die my lief is, hake.

Gy zwijgt en' zweeft, al ſtaeg, ontrent en' om mijn lijf.
Hoe lange wilt gy dat ick noch in quelling blijf?
Verſmaed gy dan mijn hand? en' wilt gy oock niet ſpreeken,
Voor dat gy ziet, dat my de bracke tranen leeken
Uit mijn gezicht? zo leſcht den dorſt van u' gemoed:
Drinckt niet met drupp'len, maer ontfangt een volle vloed;
En' laet ick zelf, alleen, u' wangen daer mee' drencken.

De Schim van Vermander.

REinherte, wacht u, my te raken, wilt niet dencken,
Op dat ick niet terſtond uit uwe armen zwind.
Speurt aen deez' yd'le ſchim, hoe dat de dood verſlind,
Zo haeſtig lief als leed: zo wel den jongen ſtercken,
Als ouden zwacken: dit ſtaet u wel op te mercken.
U' klachte heeft mijn geeſt gelaten niet geruſt,
Maer treckt mijn ſchaduw hier: verzaet dan uwe luſt
Met die gedachten, die u leeren wel te ſterven;
En' 't gunt u lief was zonder pijn te konnen derven.
Die op de Weereld let, ſchiet deezen doele mis.
Verlaet de Weereld met al wat des Weerelds is.
Reinherte. Hoe? ben ick dan ontzet van die my zoude weezen
Mijn grootſte goed op aerd? wat ſprack ick korts voor deezen
Van mijn geluck? en' ach! zo't uit des troudags, my
En' hem, zag, onlangs noch, op 't alderhoogſte bly;
Zo komt dit oogenblick (maer weereld; hoe verand'ren
U' ſtonden!) ziet, en' haelt en' ſcheurt ons van malkand'ren.
'K heb u maer eens gezien, Vermander; zoo my ſcheen
D'opgaende Zon, die ſchielick met een vvolck verdvveen.
'K heb oock maer eens gezien u ſchaduvv; die en ſcheelde
Niet veel van 't lichaem: vvant gelijck den yd'len beelde

Des ſchaduws quam en' my verliet; zo nam my af
Dien dag het lichaem zelf, die my het lichaem gaf.
Och! zal ick dan na u noch blijven in het leeven?
Neen, gy wilt zelf, dat ick my uit de wer'ld zal geeven.
Waerom dan ſterf ick niet! waerom en breeckt de klos
Mijns leevens, zijnen draed niet met de uwe los?
Waerom zo wacht ick om dit ſchepſel te bederven?
Kieſt uit, Reinherte, wat voor dood dat gy wilt ſterven?
'T zy dat gy van een hoogt' u ſtorten wilt ter nee'r,
Of vallen door het zwaerd; of dat u zinnen meer
Geneigt zijn tot de koord? hoe werd ick overrompelt
Van een onwiſſe keur! mijn bange ziel, gedompelt
In droefheid, ſtelt niet vaſt: Wat is 't dat my weerhoud
Dit lijf te geeven aen de dieren van het woud?
Of wat belet my dat ick niet, by nacht gae waren
Ten oeverwaert? en' ſtolp' my in de woeſte baren?
Zo vind ick 't middel, dat my van de wereld ſchey':
Niet zoo, mijn hart, och! geeft u doling geen geley.
De wet gebied u die gedachten niet te lijden,
Dat's 't werck van Heid'nen, wy beleeven and're tijden.
'T is oock het wit van mijn Vermander niet; hy die
Zo hoog begeert, dat ick niet nae de wer'ld en zie.
Des weerelds wanhoop pleeg de menſchen in te ſtorten,
Dat zy, door 't ſterven, al haer zwarigheid verkorten.
Wy ſtellen vaſt, dat wie zijn leeven zelf verkort,
Zich, rampzieck, in een poel van zwarigheiden ſtort.
Dat's qualick ſterven. Zoo ick volge 's wets begeeren,
En' mijn Vermander, moet ick wel te ſterven leeren.
Weg, verre dan van my, aenlockſels, al te ſnoodt,
Die welluſt in 't gezicht, en' wee draegt in de ſchoot.
Weg, valſche weereld, met u loze kamenieren,
Dogdienſters, die gewoon de zonde zijn te vieren.

Schoon van gelaed, maer vol van ontrou, haet en' nijd,
Veranderlick, en' ongestadig: als de tijd
En' 't aenschijn van de Maen: schijndeugdig: slim van treeken.
Recht als de bijen, die met haren angel steecken.
Nu ick Vermander mis, die my in reine echt,
Een schut wou' zijn, ben ick u snoode wer'ld te slecht.
'K wijck van u en' begeef my eenzaem van de menschen,
Op dat ick goe' gebee'n en' weedulicke wenschen
Mag brengen voor mijn God, in zuiveren gewis;
'K verlaet u Weereld, met al wat het uwen is.

Rey van Bredanaers.

SPanjaerds vol van hooge reeden
Luid gebaer en' fiere treeden
Waer is nu u' trotsen moed?
Ziet hoe missen uwe slagen:
Al u dreigen zijn maer vlagen,
En' een hitte van u bloed.
Isabel, deur lange jaeren,
Leerde 't Spaensche brein bedaeren:
Nu bezadigt van verstand;
Sleltze vast, voor alle dingen,
Dat zo niet en is te dwingen
'T noit gedwongen Neederland.
Hebt gy, Spanjaerds, derven hopen,
Zoo heel Zeeland af te lopen?
Hebt gy inden zin gehad
U te doen een schipbrug maken,
Die van Oelofs Plaet zou' raken
Aen de wal van Willemstad?

Zaegt gy wel de diepte peilen;
Of, met uitgespannen zeilen,
Kruissen 't Volckerackſche ruim?
Nu verneemt gy, hooge praters,
Wat een groote zee vol waters
Dat daer golft en' braeckt zijn ſchuim.
Als gy moet na wind en' tijen
Sleuren, en' op ancker rijen;
Steunt gy dan op arm of kunſt?
'T hangt t'er niet aen macht van ſcheepen,
Noch aen herſſens wel geſleepen,
Maer aen Goddelicke gunſt'.
Iſabel had af zien ſteecken
Onze Vloot, en' was geweecken
Heimelick na e Rozendael:
Daer zy in een groot verlangen,
Bleef met haer gedachten hangen
Aen d'onwiſſe oorlogſchael.
Droeve tijding dee' haer zuchten;
Zorg' voor arger dee' haer vluchten
Wee'r te rugg' met haren Raed
Och! hoe zult gy Antwerp vreezen,
Als u grootſte zullen weezen
Zelf de voorboo'n van het quaed.
Braband, hoe zult gy de ſmerte
Konnen heelen van Reinherte
Diemen billick treuren zag?
Och! hoe ſpoeiden hare voeten,
Om haer ongeluck t'ontmoeten:
Bruid en' weeuw op eenen dag.

 Ziet,

Ziet, hoe dat de menſchen ſnicken
Nae haer onheil : wy verſchricken
En' zijn angſtig voor het end ;
Snel, nochtans, met oog en' ooren,
Om te zien en' om te hooren :
Loopen wy in ons ellend.
Valſche Krijg, wat kunt gy brouwen,
(Al om 't hebben en' om 't houwen)
Och ! hoe blaeſt gy moord en' brand.
Wat verwachten wy al plagen,
Teegen dat het eens zal dagen
Voor 't geſcheurde Neederland.
Och ! hoe veel bedruckte moeders ;
Hoe veel maegden, die haer broeders
Dood beſchreijen, zie ick thans :
Hoe veel vaders die daer ſteenen :
Hoe veel weezen, die daer weenen :
Hoe veel vrouwen zonder mans.

VIIFDE BEDRIIF.

Balanson. Santa Cruz. Een Bode.

Balanson. ICk meen, dat nu mijn Heer zal konnen licht geloven,
Dat onzen vijand 't werck gekomen is te boven.
De vloot heeft in zijn macht: veel volks gevae'n gedood
Of op de vlucht gebrocht, maer in de grootste nood.
Hier is de Boo', daer mee' ick in der ijl gevlogen
Tot uwaert kom: die zag het meest met eigen ogen.
Mijn Heer, die hoor' hem. *S. Cruz.* Zijt gy des getuig? zo spreeckt
De waerheid, eer mijn toorn de valsche logen wreeckt.
Bode. Geduchte Held; 't zy verr' dat u mijn tong berichte
Van 't gunt dat niet en viel, zelfs onder mijn gezichte:
Indien gy vind, dat ick gebruicke leugentael,
'K ben hier en' wensche, datmen 't aen mijn lijf verhael'.
'K wil u niet moey'lick zijn, met lang daer van te spreeken,
Hoe dat de stercke vloot t' Antwerpen afgesteeken,
Voor 't oog van Isabel, verzelschapt met den drang
En' stoet des Edeldoms, en' met een groot en' lang
Gevolg van menschen; den Bisschoppelicken zeegen,
Ten heil onz' Ammirael, op d'intocht, allentweegen
Belooft, met vreugd ontfing. Noch hoe dat op de nacht
Al onze scheepen, teffens onder zeil gebracht,
Ten Schelde liepen af, en' met de stroom geschoten
Door 't Perle gat; van daer geluckig quamen vloten

Recht deur 't verdroncken land, Anthonis hoeck voorbij
De kreeck van Kieldrecht in: hoe dat een goed getij
Na 't gat van Safting toe, haer dreef, in vollen vaerde,
En' gantſche gros wee'rom aen 't open Scheld vergaerde.
Alwaer de vijand op de wacht, met ſommig kiel,
Geleegen, teegen haer zich op zijn hoede hiel.
Wanneer wy, onder ſchut des Polderſchans van Namen,
(Daer nieuw geworpen op) voort op de ruimte quamen:
Na dat men 's vijands wacht, ſomwijlen in 't gemoet
Gevoert, eerſt hadde als ſchermutſende, begroet.
Die, ziende 't rouſte van ons kielen deurgeſteeken,
Als op zijn voordeel, met veel ſcheepen, is geweeken
Tot aen de Goeſſche kuſt: gebracht in dat verſtand;
Dat alles was gemunt recht op Zuidbeeverland.
En' wy, voor onze vloot, gekozen 't naeſte open,
By Rillands Kerckhof, met een volle zeil gelopen,
Tot van de Dulleſt af de Zuidkreeck deur, de wacht
Des vijands, als beducht in onze groote macht,
Dee'n wijcken achterwaerts: de ſtercke Stad van Bergen
Voorby lee'n, en' van verr' haer ſcheenen als te tergen:
Wanneer de Zuiderſchans, met een vervaer'lick oog,
Ons naezag; ende niet dan lout're vlam en ſpoog. (ebben;
S. Cruz. 'T is noch al voorſpoed; maer wat noch? *Bode.* 'T begon te
En' zommig ſtierman, die geen wetenſchap moſt hebben
Van 't ondiep, by het Scheid, ontrent 't Macholle gat,
Vaſt raeckte, daer hy met zijn kiel op 't drooge zat:
Lag Romerſwael deun in 't gezicht, tot dat de ſtromen
Gezwollen, waren tot haer oude hoogt' gekomen;
En' gaven weederom de vlotte ſcheepen ſchoot:
Die ſpoedig volgden in de voortgezeilde vloot.
Den Ammirael (het gros des heirs in tween geſcheiden)
By 't land van Scherpenes, 't een deel wat dee' verbeiden,
En'

En' 't and're mee' gesleept, liep voort; doch verder niet,
Dan aen de Westkercks hoeck: alwaer hy hem geliet,
Als of hy met zijn volck zich wou' ten oever geeven:
Wanneer de hindertocht, te dicht na 't land gedreeven,
Deur 't heffen van de vloed: kreeg al te scherp gevoel
Van Fred'ricks kogels, die gestadig schoten doel.
Al dit beginsel, heeft mijn Heer, wel van te voren,
Zo niet in 't breed, misschien ten rousten konnen horen.
Maer denck ick hoe den dag geeindigt, d'avond quam
Te naken; denck ick aen de schrickelicke vlam
Des lesten nachts, gesmeed uit blicksem ende donder
Der Batavieren; zoo verstom ick over 't wonder.
De lee'n my sidd'ren en' al 't hair mijns hoofds dat rijst
Te bergen: (is's'er een, die noch den oorlog prijst?)
Wat al ellendigheids zag ick met deeze ogen!
Zal ick de nee'rlaeg, zoo 't behoort, wel tuigen mogen?
Mijn ziel bezwijmt daer van en' 't hart in angste smelt.
Cruz. Gaet voort, en rust niet, of g' en hebt het ons vertelt.
de. Mijn stem verheff' haer dan, en' blijf' beklemt niet steecken,
Maer geef', dat mijne tong mag onbekommert spreecken.
Mijn Heer, terwijl dat ons het wassende getij
Vlot maeckt' en' bracht ons 't land van Scherpenes voorbij:
Was Fred'ricks volck niet stil; de vloot om hoog gebleeven,
By Valckenis, ging t'zeil; en' spoedig afgedreeven
Na Bergen toe, wierd daer met Krijgsvolck als gepropt:
En' alle voorraed tot den zeestrijd vol gestopt.
En' schoon ons Ammirael de kromte had gewonnen
Van Maertensdijck, en' voort de golven deurgeronnen,
Gekomen was tot aen den houck van Stavenis;
In 't oog van Zierickzee en' 't volck van Emelis:
Zo was hy doch niet doe des vijands hand ontgleeden.
De stroom ontviel hem, en' zijn scheepen zelf noch reeden

 Op

Op ancker, zoo als hy der Batavieren vaen,
Gevlogen van de maſt, zag op hem komen aen.
Zo haeſt en waren wee'r de Neederzeeuſche plaſſen,
Met opgeloopen vloed, ten vollen niet gewaſſen.
Zo haeſt en hadmen niet wee'romme zeil gemaeckt,
Of bey' de vloten zijn terſtond by een geraeckt.
De Leeuw liet daed'lick zien, zijn klauwen ende tanden.
Hy brulde luid, en' zocht vervaer'lick aen te randen,
Ons grooten Ammirael; die eerſt, vol moéds en' trots
'T geweld wee'rſtond, gantſch onbeweeg'lick als een rots.
De onkund van het peil der Batavieren wat'ren
Bedroog ons; des begon de vijand ſchel te ſchat'ren
Van groote blijſchap, en' hy kreeg ons in de klem.
Zijn Ammirael, het hart vol brands, verhief zijn ſtem,
En' riep dat geld hem, zoo, dat gaet den Spanjaerd teegen.
Met viel op onze vloot een uitgeſtorten reegen
Van kogels: ballen vol van vier; en' alles wat
Een ſchip beſchadigt en' den menſch aen 't leeven vat.
De zee, oock vijand, ſcheen de vlam als in te ſlorpen,
Met hollen keel' en' wee'r met baren uit te worpen.
Men ralt ons van den brand van Æthnas top; en' hier,
Geen berg, maer 't water zelf dat ſpoog en' golfde vier.
Hoe veel vernam men daer van al de zware rampen,
Die 't oorlog met zich ſleept! och! die de woeſte dampen
Den menſch in d'herſſen opgeſteegen, om de pracht
Des weerelds, eenmael zaeg', uit 't arme hoofd gebracht.
Ick tree' wee'r tot de zaeck: my vougt hier niet te glozen.
Mijn Heer, de ſlag al ſtaeg verhief, en' geen matrozen
Des vijands waren ſtil: de klater en' het licht,
Van 't blickſemend geſchut, nam 't hooren en' 't gezicht.
De vlam viel in ons heir: de dooden en' gezonden
Bey' raeckten buiten boord: die, weggeruckt, verſlonden

Van

Van 't ſnel en' woedend vier: deez' oock in barnens nood,
Geſprongen in de zee, als in de zachtſte dood.
Nu was de middernacht voorby: als, nae dit eevel,
De wolcken daelden van den Heemel. Dicke neevel
Bedeckte 't aerdrijck, en' den duiſter, die daer toog
Op 't water, voerde d'een den and'ren uit het oog.
Wy, in een miſt; en' daer op onbekende ſtromen,
Verſtroiden, wind en' tij ten roove weggenomen.
Op 't leſt vernam ick wel, dat met ons, in een engt',
Niet ver' van 't Prinſſeland, de Vijand was gemengt.
Hy, zeecker op, zijn ſtreeck, riep ſtrijckt, hier valt geen deizen,
Geeft vier; laet zien, of wy met vriend, of vijand reizen.
Met zag ick door het licht des vlams, als op den dag,
D'Oranje teickens en' der Batavieren vlag.
Ick gaf my buiten boord te water, want wy ſtieten
Met vollen loop op 't droog', door 's vijands ſtadig ſchieten
Zo quam ick weg. Zijn brand heeft my ten toorts geſtreckt,
Gelijck een blickſem 's nachts, dat doncker leit, ontdeckt.
En' hoe ick meer het licht zag ſchitt'ren, t'elcken donder,
Des Bataviers, hoe dat ick meer, ten ſchrick en' wonder,
Bemerckte, dat het gros van onze groote macht,
Hier, aen den oever, daer, op 't ſlijck en' 't gors gebracht:
Was t'eenemael vernielt: dat duizend man verwonnen
Van twintig, wenckten datmen zou' haer 't leeven gonnen;
En' ſtaken handen op, en' bae'n den Batavier:
Die onbarmhartig noit, altijd was goedertier.
Of 't iemand, buiten my, is, met geluck, ontkommen;
Weet ick noch zelver niet: Ick quam alleen gezwommen,
Aen 't ſlijck van 't Prinſſeland, daer ick den oever won;
En' gaf my in de hand van d'Heere Balanſon.
Cruz. Gaet deur, ick heb genoeg noit had ick toegeſchreeven,
Dat volck, zo grooten daed, als by haer is bedreeven.

Ick acht het ons verzuim, of louter ongeluck.

Balanſon. Mijn Heer, de Batavier en wracht noit grooter ſtuck,
Dan zoo wanneer hy wierd, tot teegenweer, gedwongen.
Noit heeft hy, in den nood, om prijs of eer gedongen,
Of hy en wan de krans: dat komt van hooger hand.

S. Cruz. 'K vind goed, dat gy ons volck wee'r licht uit 't Prinſſeland,
En' haelt het hier, by my. Ick wil zo van u ſcheiden.

Balanſon. 'K vertreck, in alder ijl, en' zal 't u herwaerts leiden.

Rey vã Bredanaers. Zo is de zeege dan, by ons Bredaeſſchen Heer.
O Heemel! zijt getuig', hoe yverig, hoe zeer,
Wy daer om baden! komt bezoeckt nu onze wallen,
Vorſt Fred'rick, al ons wenſch is, dat wy mogen vallen
In uwe hand: vertoeft dan niet, komt haeſtig voort,
Och! komt, bezit het gunt u eigen toebehoort.
Ick zie u al den Rijn, als Overwinner groeten,
Tot Keulen toe; ick zie u Ruiters, met de voeten,
Al boven in de Maes, van 't reizen moe' geroſt:
Ick zie, Breda, u' Stad, van 't Spaenſche jock verloſt.

E I N D E.

